

SMEK,

revue pro duchovní život.

Ročník V. / 1945. / Číslo 5.-6.

REDAKTOR: *Prof. Dr. P. Inocent Müller, OP.*
Košice, Mäsiarska 6.

SPOLUREDAKTOR: *P. Aquinas M. Gabura, OP.*
Trenčín, Horný šianec 11.

ADMINISTRACIA: *Trenčín, Horný šianec 11.*

Časopis vychádza prvýkrát každého mesiaca okrem prázdnin. Závierka čísla do 5. v mesiaci. Predplatné na rok 45.— Ks. Bohoslovci a študenti 25 Ks. Pre Maďarsko 8 Pengő Číslo šeku revue Smer 6181.

O B S A H :

CESTY.	Strana:
<i>Charles Péguy:</i>	
Púť do Chartres	145.
<i>Dr. Inocent Müller, OP:</i>	
Ježiš Kristus, prameň života	146.
<i>Pierre Charles:</i>	
Aquae et vini mysterium	152.
<i>Marcel Horniak, SS:</i>	
Formalizmus v katolíckych obradoch?	155.
<i>Prof. Ján Haranta:</i>	
Matka najnežnejšia	165.
<i>Léonce de Grandmaison:</i>	
Bláznovstvo križa	169.
<i>Prof. Dr. J. F. Babor:</i>	
Jednoženstvo a mnohoženstvo	174.
<i>P. Aquinas M. Gabura, OP:</i>	
Kresťanský pracovný realizmus	177.
N A S E N A D E J E .	
<i>Prof. Ján Haranta:</i>	
Študenti, jeden program!	182.
DO VÝŠAV	187.
ZIVOT	188.
LITERATÚRA	191

Púť do Chartres.

Charles P é g u y.

Zornička úsvitu, kráľovná nedostupná,
do dvora Tvojej slávy vedie naša púť,
nad slabou našou láskou milostivá buď,
nás bieda zalieva a ťažkosť trápi smutná.

Pozri, jak kráčame s úfnosťou k Tebe všetkou,
kde prach a blato, dážď až po kraj našich úst,
jak vejár šíri sa, lež všetkých vetrov húšť
ju úži viac a viac, tú cestu našich predkov.

Pre Teba zrodenú v susedstve milej pláne,
kde plavej v ohybe Loáry tečie prúd,
tá rieka hrdosti chce z piesočnatých hrúd
Tvoj žiarny zľúbať plášť a zrosiť Tvoje dlane.

Zrodení v blízkosti tvojej Beauce¹ blahosklonnej,
nejeden skúsil z nás, keď vedel, čo je plač,
že život bezradna ponúka nadostač,
keď slnce skryje sa v blankytnom nebasklone.

Hej, od nás človek bol, čo z preúrodnej hrudy
Ti vedel postaviť v zázračnom zdvihnutí
jak z žriedla sladkého, snom neba pohnutý,
tú vežu blýskavú, čo údiv sveta budí.

Ty, veža Dávidova, beauceronská veža
je klasom najťažším do výšav vypätým,
do nebies milosti žiarivo odetým,
sfa výkvet najkrajší v korune Tvojej skvie sa.

¹ Kraj v okolí mesta Chartres.

*Keď v hrob nás uložia, v tú úzku skrýšu zeme
a doznie omša už i popohrebný trud,
ráč si, ó Kráľovná prisľubov, spomenúť,
jak do Beauce zďaleka ku Tebe putujeme.*

*Keď vrece svlečieme i povraz, hmoty klanie,
a telom prebehnú záchvevy posledné
a doznie chrapot náš a zrak náš obledne,
ráč si len spomenúť na svoje zľutovanie.*

*My prosíš smieme Ťa, čo hriešnikov chceš spásu,
len miesto posledné v očistci Tvojom mať,
by dlho mohli sme pre biedy žitia lkať
a z diaľky pozeráť na Tvoju nežnú krásu.*

Preložil Ján Haranta.

Ježiš Kristus, prameň života¹⁾.

Dr. Inocent Müller, OP.

Doteraz sme uvažovali o Kristu ako o záslužnej a vzorovej príčine kresťanského života. No v Listoch svätého Pavla sú vari najpozoruhodnejšie tie state, v ktorých píše o Kristu ako o prameni nadprirodzeného života: V Kristu je pre nás všetko, preto z neho a iba z neho môžeme prijať všetko, čo potrebujeme pre nadprirodzené posvätenie. Kristus podľa svätého Pavla je Hlavou tajomného tela, ktorým je Cirkev, a z tejto hlavy prúdi život do všetkých údov tohto tela. Idea veľkého tajomného tela, ktoré je spojené s Hlavou-Kristom, patrí k najpozoruhodnejším v pavlov-

¹ Svätý Tomáš Akvinský: *Suma teol.* III, ot. 48, 49; I-II, ot. 92; D. Columba Marmion: *Le Christ, vie de l' ame*, str. 103 a nasl.; Tanquerey: *Précis de théologie ascétique et mystique*, str. 98 a nasl.; Pius XII.: *O tajomnom tele Kristovom*, vyšlo v edícii Veritas; P. I. Vosté, OP.: *Comm. ad Ephesios*.

skej bohovede, lebo ona je najhlbším zvýraznením pochopu Cirkvi. V posledných časoch na vznešenosť a aktuálnosť tejto náuky poukázal pápež Pius XII. v encyklike *O tajomnom tele Kristovom*. Preto pre vnútorný duchovný život je vrcholne dôležité pochopiť základy tejto náuky, aby sme vedeli žiť z Prameňa-Hlavy, ku ktorej sme pripojení ako údy vznešeného tela Cirkvi.

Podstata učenia o tajomnom Tele Kristovom je symbolicky zvýraznená v slovách Krista Pána² o viniči a ratolestiach: „*Ja som vinič, vy ste ratolesti.*“ Pán Ježiš tu zdôrazňuje, že len v spojení s ním môžeme žiť, tak ako ratolesť žije iba na viniči. Z tejto základnej náuky neskôr sa vyvinulo Pavlovo učenie o Cirkvi-tele, ktorého Hlavou je Kristus.³ Cirkev ako viditeľná spoločnosť je hierarchická, nemá v nej každý rovnakú úlohu. Kristus niektorých ustanovil za apoštolov, iných za prorokov, iných zasa za evanjelistov, pastierov a učiteľov. To preto, aby pracovali na zdokonaľovaní svätých, aby pomáhali *bu d o v a ť t e l o K r i s t o v o*. A dokiaľže to potrvá? Kým všetci neprídu k jednote viery a na poznanie Syna Božieho, na muža dokonalého, na mieru veku plnosti Kristovej.⁴

Určite nejde tu o fyzické telo Kristovo, lebo toto už dávno prišlo k svojej zrelosti, dokonalosti. Podľa svätého Pavla tým telom je *Cirkev*, to jest všetky duše, ktoré posväcujúcou milosťou žijú tým istým životom ako Kristus. My všetci tvoríme jedno tajomné telo, ktorého Hlavou je Kristus. Medzi nami a Kristom má byť taká jednota a výmena ako v ľudskom organizme medzi hlavou a ostatným telom: *Lebo ako v jednom tele máme mnoho údov, ale údy nemajú všetky to isté zamestnanie, tak sme*

² Ján 15, 5.

³ 1 Kor. 12, 12 a nasl.

⁴ Ef. 4, 11—13.

všetci jedno telo v Kristu a každý sme jeden druhému údmi.⁵ Preto „všetci sme JEDNO v Kristu Ježišovi“.⁶ Preto Krista nemôžeme pochopiť bez Cirkvi, vraví hiponský biskup, nedajú sa od seba odlúčiť, tak ako hlava je neodlučiteľná od tela: CELÝ KRISTUS je hlava aj telo, vraví svätý Augustín.

Prečo je vlastne Kristus Hlavou tohto tela, Hlavou Cirkvi?

Pretože má prvenstvo nad všetkými ľuďmi ako Bohočlovek, ako predmet božích zaľúbení, ako vzor všetkých ctností, ako záslužná príčina nášho posvätenia. Veď Boh ho povýšil a daroval mu meno, ktoré je nado všetky mená.⁷ Jemu bola daná od Otca všetká moc na nebi aj na zemi.⁸ No nadovšetko má prvenstvo vlievať do duší život, lebo Otec nebeský „všetko mu poddal pod nohy a dal ho za hlavu nad celou Cirkvou, ktorá je jeho telom a plnosťou toho, ktorý všetko vo všetkých naplňuje“.⁹ Sme teda povolání žiť zo života Kristovho, lebo ako učí Učiteľ anjelský,¹⁰ Kristus je plný milosti nielen ako jednotliviec, lež ako Hlava Cirkvi. „Videli sme jeho slávu ako slávu Jednorodného od Otca, plného milosti a pravdy, ... a z jeho plnosti my všetci sme obsiahli, a to milosť na milosť.“¹¹

Tvoríme teda všetci jedno tajomné telo, ktorého Hlavou je Kristus. Kristus, ako učí svätý Tomáš,¹² so svojim telom tvorí jednu morálnu osobu. Údmi tohto tela sú všetci pokrstení, lebo krstom sme privtelení ku Kristu: „Lebo veď skrze jedného Ducha my všetci sme

⁵ 1 Kor. 12, 12—30; Rim. 12, 4—5.

⁶ Gal. 3, 28.

⁷ Filip. 2, 9.

⁸ Mat. 28, 18.

⁹ Ef. 1, 22—23.

¹⁰ Suma teol. III, ot. 48, čl. 1.

¹¹ Ján 1, 14—16.

¹² Suma teol. III, ot. 49, čo. 1.

v jedno telo pokrsteni."¹³ Apoštol zdôrazňuje, že sme pokrstení v Kristu Ježišovi, že krstom obliekame sa v Krista čiže zapojujeme sa do jeho vnútorného života. Sme s Kristom jedno, preto kto sa dotýka jedného pokrsteného človeka, dotýka sa Krista samého. Videť to najlepšie na samom Pavlovi, keď sa ponáhlal do Damašku zničiť kresťanov. Na ceste padol s koňa a počul hlas, ktorý mu povedal: „Šavol, Šavol, prečo ma prenasleduješ?“ Šavol bol zvedavý, ktože sa ho to vypytuje, preto vraví: „Kto si, Pane?“ A odpoveď je naozaj úžasná: „Ja som Ježiš, ktorého ty prenasleduješ.“¹⁴ Stotožnenie Krista s tými, čo uverili v neho a boli pokrstení, je naozaj dokonalé. Veď Kristus Pán sa mohol spýtať, prečo prenasleduje jeho učeníkov, a to tým väčšími, že sám už bol v nebi a Šavol išiel hľadať skutočne iba kresťanov. No nie; on vraví, prečo *mňa* prenasleduješ, *ja som to, ktorého prenasleduješ!* Spoločnosť týchto ľudí, hľa, to je moje tajomné telo. Preto prenasledovať tých, čo veria v Krista, znamená prenasledovať Krista samého.

Hlbokosť tejto náuky dokonale prenikol svätý Pavol, keď napísal Efezanom: „*Veď nikdy nikto nemal v nenávisti svoje telo, ale kŕmi a opatruje ho, ako Kristus Cirkev; lebo sme údmi jeho tela, z jeho mäsa a z jeho kostí.*“¹⁵ A práve preto, že sme s Kristom tak úzko spojení, že s ním tvoríme jedno tajomné telo, práve preto Kristus chcel, aby jeho vykupiteľské dielo bolo aj naše. Vtelením stáva sa hlavou ľudského pokolenia, dobrovoľne berie na seba naše hriechy a viny, trpí za nás, a Boh zabúda na všetky urážky tých, čo sú s Kristom spojení, lebo zadosťučinenia a zásluhy Kristove sú im privlastnené.¹⁶ Od oka-

¹³ 1 Kor. 12, 13.

¹⁴ Skutky ap. 9, 4—5.

¹⁵ Ef. 5, 29—30.

¹⁶ *Suma teol.* III, ot. 40, čl. 4; ot. 48, čl. 2.

mihu vykúpenia sme neodlučiteľne spojení s Kristom, v myšlienke nebeského Otca sme s Kristom jedno. Túto jednotu, spojenie s Kristom, najvecnejšie sa podarilo vyjadriť svätému Pavlovi. Píše: „Boh, ktorý je bohatý v milosrdenstve, pre svoju veľkú lásku, ktorou nás miloval, i keď sme boli mŕtvi pre hriechy, oživil nás spolu v Kristu a spolu vzkriesil a spolu posadil v nebesách v Kristu Ježišovi; aby v nastávajúcich vekoch ukázal hojné bohatstvo svojej milosti skrze dobrotu k nám v Kristu Ježišovi.“¹⁷ Tú istú myšlienku svätý Tomáš vyjadruje takto: Boh od večnosti tým istým úkonom božej múdrosti predurčil Krista aj nás.¹⁸ Hej, všetci, čo veria v Krista a žijú z jeho milosti, sú mimoriadnym predmetom zaľúbenia nebeského Otca. Sám Pán Ježiš to naznačil, keď vyhlásil: „Otec sám miluje vás preto, že vy ste milovali mňa a uverili ste, že som ja vyšiel od Boha.“¹⁹

Aký záver vyplýva z tohto učenia viery? Keď sme všetci „jedno v Kristu“, keď Kristus je našou hlavou a my žijeme z jeho milosti, tvoríme nadprirodzenú jednotu, ktorá predbežne je složená z troch skupín: z duší už oslávených v nebi, z duší trpiacich v očistci a z nás pútnikov do večnej vlasti. Hej, údy jedného tela, hoci majú rozličné úlohy, jednako tvoria jednotu, lebo poslanie všetkých smeruje k jednému cieľu. Tu je základ učenia viery o obcovaní svätých. S nebešťanmi aj s dušiami trpiacich tvoríme jednotu v Kristu, preto máme sa milovať a máme si pomáhať, lebo úsilie nás všetkých smeruje k dobru tiež nás všetkých: „A keď trpí jeden úd, spolu trpia všetky údy, alebo keď sa oslavuje jeden úd, spolu sa radujú všetky údy.“²⁰ Keď si dôkladne pre-

¹⁷ Ef. 2, 4—7; Rim. 6, 4; Kol. 2, 12—13.

¹⁸ *Suma teol.* III, ot. 24, čl. 4.

¹⁹ Ján 16, 27. ²⁰ 1 Kor. 12, 26.

myslíme tieto slová apoštola národov, poznáme, že naša zodpovednosť jedného za druhého je naozaj úžasná. Tu je vari vieroučný základ apoštolátu: Bolesť — telesná alebo duševná — jedného človeka je naozaj mojou bolesťou, nemôžem sa nečinne prizerať na jeho utrpenie, musím sa dať do roboty, musím pomáhať, lebo ide o úd toho istého tela, na ktorom aj ja žijem.

No svätý Pavol nás tiež napomína, že nestačí, aby sme boli iba spojení s Kristom-Hlavou, ale musíme sa pousilovať zachovávať jednotu ducha vo sväzku pokoja: *jedno telo a jeden duch*...²¹ Po sjednotení duší túži dneska celý svet. A bola to ozaj jedna z najväčších túžob Krista Pána v okamihu, keď išiel dokonať svoje vykupiteľské poslanie: „*Aby všetci jedno boli, ako ty, Otče, vo mne a ja v tebe, aby aj oni v nás jedno boli, ... aby boli v jednote dokonalej a aby svet poznal, že ty si ma poslal a miloval si ich, ako si aj mňa miloval.*“²² Zo spoločného života v jednom tajomnom tele vyplýva totiž, že nieto rozdielu „*medzi Židom a Grékom, ... lebo veď skrze jedného Ducha my všetci sme v jedno telo pokrstení alebo Židia alebo pohania alebo sluhovia alebo slobodní, a všetci sme jedným Duchom naplnení*“.²³ Dnes by sme povedali, že vždy ide o voľné dobro, lebo čo je užitočné jednému, slúži aj druhému a naopak. Z dobra jedného údu má ošoh celé telo, teda každý jednotlivý úd. Preto Pán Ježiš povedal, že čokoľvek sme vykonali jednému z jeho najmenších, jemu sme to vykonali: Hlava stotožňuje sa s údmi tela.

Keď v tomto svetle hľadáme na krvácajúce ľudstvo, ľahko pochopíme, kde je príčina všetkého! Preto aj encyklika Pia XII. *O tajomnom tele Kristovom* je samou Prozreteľnosťou poslaná pre naše časy. Ľudstvo musí poznať a

²¹ Ef. 4, 3—4.

²² Ján 17, 21—23.

²³ Rim. 10, 12; 1 Kor. 12, 13

uznať, že Kristus je jeho Hlavou, že len v ňom je pravý život, preto len od neho môžeme ho dosiahnuť. A keď ľudstvo zúčastní sa na Kristovom živote, bude žiť jedným božím životom, ktorý prúdi z Krista, preto bude to potom život pokoja; tam a len tam bude dokonalé sjednotenie duší, lebo každý sa bude cítiť údom jedného živého tela a bude vedieť pracovať pre spoločné dobro ostatných údov bez závidi.

Učenie o tajomnom tele Kristovom povzbudzuje nás napokon ešte k dvom veciam: Keď na nás doráža opustenosť, duchovný suchopár, keď nás nevedia porozumieť, nevravme, že už nemáme silu všetko toto zniesť. Nie, nie sme sami; s nami je celé mystické telo Kristovo, milióny svätcov, mučeníkov a najmä Hlava Kristus, ktorí spolutrpia s nami a sú naporúdzí vždy nám pomôcť. A keď už trpíme, pracujeme, nech nás teší vedomie, že hoci o našej práci nikto nevie, jednako aj naše, hoci nepatrné úsilie, je osožné celému mystickému telu, hádam takej duši, ktorá práve čaká na pomoc tohto údu, ktorým sme my.

Aquae et vini mysterium - Tajomstvo vody a vína.

Pierre Charles.

Pane, ako všetky deti Adamove, musel som aj ja nosiť farchy, ktoré neraz doráňaly moje plecia. Predsa sa však nechcem ponosovať. Do mojej rozpomienky nemá sa miešať nič horšieho. Tvoji mučeníci a pustovníci a toľko neznámych svätých právom by mi vyčítali moje trpké sťažnosti. Veď tvojich skutočných učeníkov si nikdy nešetril! Plný dôvery by som ti dneska dačo povedal: Čo na mňa najťažšie dolieha, je pocit, nie presvedčenie a očividná skúsenosť, že som celkom zbytočný! Čas pomínie,

roky uplynú, príležitosti utečú a keď smrť príde, aby ma zanesla domov, môj život nezačne v tomto svete hlbších brázd ako tok vody v bahne mŕtvych vôd. Nestarám sa o to, čo povie o mne svet po mne. Nejde o moju osobu, lež o tvoje dielo. Trápi ma myšlienka, že som vo svojej slabosti a bezvýznamnosti ničím neprispel k tvojej sláve.

Pokúšali sa síce klášt nábožné nálepky na túto ranu a nakazovali mi poníženosť, ktorá sa zúfalo podobá „zlatému strediu“ starého Horáca. Nahovárali mi, aby som svoje ideály primeral svojim prostriedkom. Lacný výsmech bol odpoveďou na moju túžbu za väčším. Ja viem, zdá sa byť opovážlivým pre takého priemerneho človeka, akým som, chcieť svet pretvoriť! Viem, že lekári označujú istú formu šialenstva za megalomániu. Poznám všetkých démonov malomyseľnosti, ktorí sa veselia v mojej duši nado mnou. Uznávam, že nie som veľduch. Moje vedomosti sú skromné a môj vplyv obmedzený. Moja vlastná nešikovnosť aj to málo pokazila, čo by som mal dosiahnuť. Abv človek hovoril k celému svetu, bolo by potrebné hovoriť ich rečami — a ja nimi nehovorím. Bola by potrebná vysoká katedra a veľká poslucháreň, a ja mám iba malý kruh známych, ktorý má sotva väčší vplyv ako ja. Mám tisíce „súrne záväznosti, tisíc malých starostí“, ktoré vyžadujú môj čas od rána až po večer. A keď do konca chorý a chorľavý alebo starý a chromý sedím pri kachliach, dobre zaopatrený teplými prikrývkami a liekmi proti kašľu, aký nesmysel je ešte aj vtedy prechovávať náruživú túžbu v srdci po pretvorení sveta.

A predsa cítim, Bože, že by som spáchal istý druh svätokrádeže, keby som chcel túto túžbu jednoducho zamlčať. Lebo ona nepochádza odo mňa alebo od mojej márnivosti, lež od teba. Keď ju tajne počúvam, jasne cítim, ako útočí neustále na moju priemernosť a pre-

káza mi, aby som sa stal iba dobre plateným dôchodníkom tvojej Cirkvi.

Hej, ja by som chcel — nie kvôli sebe, lež kvôli tebe vyjsť zo svojej spráchnivelej prostrednosti a pomáhať budovať tvoju Cirkev. A predsa si musím vždy povedať, že nie som ničím, že som menej ako kvapka vody v oceáne.

Kvapka vody? V ampulkách na prípravnom stolíku pri oltári nachádza sa tiež len voda, obyčajná voda, bez chuti; kostolník ju načerpá z niektorého kohútika vodovodu. A predsa! Keď kňaz vleje kvapku tejto vody do kalicha a zamieša ju do obetného vína, hovorí významnú liturgickú modlitbu, v ktorej je reč o vtelení a pretvorení našej ľudskej prirodzenosti vteleným Slovom. Táto voda ostane bezpochyby vždy vodou a ako taká neschopnou akejkoľvek sviatostnej premeny. Čo ostane v ampulke, vyleje sa celkom jednoducho do kvetníka. Ale jedna kvapka bola prijatá do obetného vína. Bude s obetným vínom v kalichu premenená na krv Kristovu. Lebo vo víne, do ktorého sa vliala, nemožno ju nájsť! Takto sa zúčastní kvapôčka vody na jeho podivných výsadách. Slová prepodstatnenia premenia aj ju v božskú a poklony hodnú podstatu.

„Aquae et vini mysterium.“ Teraz už vidím, čo mám robiť, aby som unikol biednemu osudu neužitočných. Celkom iste nie som ničím. Bolo by bláznivé: Chcieť hrať úlohu, ktorá mi nepatrí, pripísať si sily, ktorých nemám. Ako neviditeľná kvapôčka vody mám sa celkom v Bohu stratiť, aby som svet zachránil! Keď všetka moja túžba, všetka vôľa a všetka moja snaha zanikne v Bohu, keď mám tie isté záujmy radosti a starosti, ktoré on, keď som sa mu celý a bez výhrady odovzdal, vtedy zúčastním sa na jeho silách a môžem skrz jeho milosť dokončiť dielo vykúpenia.

Naozaj nie je to malý výkon darovať sa Bohu bez výhrady! Keby mala kvapka vody,

ktorú kňaz do kalicha leje, vedomie, ponechala by si azda — ako to tak často robievam — otvorenú zpiatočnú cestu. Iste by sa jej zdalo opovážlivým všetko chcieť na jednu kartu hodiť. No sú skúsenosti, ktoré nemôžeme po kúsku získať. Keď sa človek aj tisíc ráz požíčal, predsa nikdy sa naozaj nedaroval. Keby sa chcela malá vodná kvapôčka zpiatky vziať, nikdy by sa nesmiešala s obetným vínom a takto by sa nikdy nestala najsvätejšou Sviatosťou!

Môj Bože, aby som spoluúčinkoval na tvojom diele vykúpenia, chcem sa zriecť všetkého, čo by ma mohlo v tom hatiť! Chcem teda pre tvoju vykupiteľskú starosť o širý svet zabudnúť na svoje malicherné veci a s láskou objať tvoju svätú vôľu!

Preložil *T. Vida*.

Formalizmus v katolíckych obradoch?

Marcel Horniak, SS.

Medzi falošnými heslami, ktorými sa zámerne podlamúva duchovná sila katolíkov, je aj to až po zunovanie opakované obvinenie z lipnutia na vonkajšiu formu zvlášť pri obradoch. Že aká nedôvera a chlad sa tým budí voči Cirkvi a duchovenstvu, nejdeme tu opisovať. V akej miere to slúži na rozbíjanie a zaplašenie katolíkov, najmä slabších vo viere, aj to je dosť známe. Často nám vyčítajú a neraz aj verejne spomešňujú naše náboženské obrady, ktorými vraj len nepatrná čiastka veriacich rozumie a význam sotva kto pozná. V súvisi s touto obžalobou vynárajú sa aj mnohé iné otázky, na ktoré pre ich vplyv na celkový beh duchovného života musíme odpovedať obsirnejšie.

Náboženské obrady a obrady vôbec nie sú utvorené len akýmsi psychologickým rozpoložením a prechodnou náladovosťou, ale vyvierajú

zo samej prirodzenosti človeka. Je v povahe človeka ustavične vyhľadávať a používať novšie a novšie formy na vyjadrenie svojich citov, myšlienok a túžob. Jasný dôkaz nám dáva o tom vynález, používanie a postupné zdokonalenie písma, hudby a vôbec umenia v jeho rozličných odtienkoch.

Človek aj vo svojich spoločenských stykoch používa určité pravidlá obradnosti. Je veľmi mylné tvrdenie tých, čo vonkajšie úkony, s ktorými sa stretáme pri náboženskom kulte, prisúdia len ľuďom najnižšieho vzdelania. Životné skúsenosti ho rozhodne odmietly. Lebo veď čím vyššia úroveň voľaktorej spoločenskej skupiny, tým prísnejšia býva jej etiketa a tým prísnejšie vymedzená ceremoniálnosť určuje každý ich pohyb pri verejných a spoločenských výstupoch. — Vieme, že ešte aj slobodnomurári, pre ktorých úctyhodné cirkevné úkony bývajú predmetom výsmechu, aby tak odcudzili Cirkvi tých, čo sa nechajú pomýliť rozumkárskymi vývodmi, majú veľa obradov. Pri svojich tajných schôdkach používajú najrozličnejšie úkony, obrady a symboly.

Katolícke obrady mimo toho, že majú svoj pôvod v prirodzenosti človeka vychádzajúcich duchovných a psychologických potrebách a sklonoch, sú odôvodnené aj priamym rozhodnutím a potvrdené príkladom Ježiša Krista. Pri poslednej večeri vzal do rúk chlieb a kalich s vínom, vďaka vzdal, požehnal a dal učeníkom svojim. I sám chodieval do jeruzalemského chrámu na bohoslužby; sám pripravil veľkonočného baránka so zachovaním patričných predpisov. Pri ustanovení krstu, kňazstva a iných sviatostí sám určuje tvar a látku. Modlil sa v Getsemanskej záhrade k Otcovi nebeskému s tvárou na zemi. Naučil aj učeníkov, ako sa majú modliť, zanechajúc im Otčenáš. V smysle jeho pokynov a v duchu toľkých príkladov schádzavali sa apoštoli a prví kresťania na spo-

ločné modlitby, na lámanie chleba, vysluhovali sviatosti; a tak utvoril sa bohoslužobný poriadok, no základ mu dal sám Pán Ježiš.

Cirkevnými obradmi a s nimi spojenými pobožnosťami prejavujeme úctu a poklonu Najvyššiemu, upevňujeme sa v láske a dôvere k nemu a používaním sviatostí zaistujeme si jeho milosti. Ale aj nám sa neraz prihodí, keď sme pred Velebnosťou božou zmätení a nesúci ani len bľabotať, čo prorokovi Jeremiášovi, že nevedel ústa otvoriť: „A a a, Pane Bože, hľa, ja neviem hovoriť, lebo dieťa som ja.“¹ No pri spoločných službách božích sa osmelíme, povznesieme, ako by nám dali krídla, pomocou ktorých vstaneme z duševnej zmalátnenosti a nadobudnúc zas dôvernosti spejeme k Bohu.

Volaktori to nazvali psychológiou davu, pod ktorou sa vraj temer bezmyšlienkovite necháme unášať. Či azda pre tento vonkajší, prípadný, ale nie vždy dokázaný vplyv bv tie úkony a pobožnosti strácaly cenu a úprimnosť? Pri spoločných úkonoch neraz pozorujeme, že kľaknú si aj osoby nábožensky chladné, ba priamo cynické, a to azda len pre úprimnú nábožnosť, s akou vykonal tento úkon poklony Bohu pri ňom stojaci. To ho priviedlo na hlbšie uvažovanie o význame úkonu a pravdivosti náboženstva, dosiaľ zaznávaného. Tak isto môžu zapôsobiť nielen na účastníkov, ale aj na pasívnych pozorovateľov. Napr. na procesiách sa aj v nich vzpruží cit viery a vernosť k Cirkvi otuží.

Spoločné, cirkevnou vrchnosťou za úradné vyhlásené a v rámci ustanoveného kultu odba-
vované úkony a pobožnosti, zachránia dušu zvlášť u osôb, náchylných duševným výkyvom a občasným výstrednosťami. Súkromné pobožnosti budú azda hlbšie ako spoločné, ba v istých okolnostiach aj záslušnejšie a preto aj chvályhodné. Ale pre ľudí nestálej predstavivosti a

¹ Jeremiáš 1, 6.

nedostatočnej náboženskej vzdelanosti a súdnosti nie sú takými, lebo ich ľahko môžu priviesť k poverám a k formalizmu. Svojoľné vyhľadávanie nezodpovedných, azda cirkevnou vrchnosťou ani neschválených pobožností, býva na škodu pravej viere, ozajstnému náboženskému smýšľaniu, neúprimnosťou skriví charakter, čím sa aj mravná odolnosť zoslabuje. Lippert hovorí,² že súkromné pobožnosti majú len pripravovať cestu Pánovi a nie stavať sa mu do cesty, prípadne na jeho miesto. Nemajú nás chrániť pred Bohom, ale viesť k nemu. Nemajú odvádzať od denných stavovských povinností, ale nám pomôcť splňať ich svedomitejšie.

Z vyššie spomenutých súkromných, Cirkvou nekontrolovateľných pobožností ľahko vypestuje sa nielen inkriminovaný formalizmus, ale neraz veru aj pretváračstvo. Rozdiel je v tom, že pretvárač presnosťou a trápnu horlivosťou zachová vonkajšie predpisy náboženské, hoci v srdci svojom prechováva celkom iné myšlienky. Kým človek formalit celú roky koná svoje náboženské povinnosti, zúčastňuje sa na obradoch, prijíma sviatosti bez toho, žeby poznal ich význam. Pridržiava sa ich len zo zvyku a konzervativizmu. Mnohým sa zdá, že nemožno tvrdiť ani o pretváračoch ani o formalistoch, že by žili pravý duchovný život. Aj keby dobrý príklad formalistov mohol byť chvályhodný, predsa nenahradí a nezváži ich duševné nedostatky. Hoci tu by treba bolo hľadiť aj na predpokladaný dobrý úmysel. No predsa tak pre jedných ako pre druhých mienia použiť slová odsúdenia Izaiáša: „Na čo mi je množstvo vašich obetí? Hovorí Pán: Neprinášajte viacej obety, ... nestrpím vaše slávnosti, vaše schôdzky sú bezbožné. Vaše slávnosti nenávidí moja duša: sú mi farchou, ustal som od ich snášanía.“³

² Peter Lippert, SJ: Von Seele zu Seele. Herder, Freiburg im Breisgau 1926, v 16. liste.

³ Izaiáš 1, 11, 13 a 14.

Volaktorí podivným chytráctvom využili tak tieto ako aj niektoré prisnejšie slová odsúdenia, ktoré božský Spasiteľ adresoval farizejom, a pokladajú ich za hlas na odsúdenie cirkevných obradov. Títo nerozlišujú medzi pretváračstvom farizejov, ktoré Pán Ježiš tak často a rázne odsúdil, a medzi vonkajšími predpismi a náboženskými úkonmi, na ktorých sa aj sám zúčastňoval. Dal nám tým príklad, ako zachovávať i vonkajšie formy náboženstva. V boji s farizejmi drvil úmyselné a verejné pretváračstvo a neúprimnosť.

Iní sa pri odsudzovaní vonkajších prejavov náboženstva odvolávajú na psychologické dôvody. Tvrdia, že staré zvyky pomaly stávajú sa bezživotnými, neuvedomenými a vykonávajú sa bez citu a bez účasti a tak sotva dosiahnu svoj cieľ. Nemajú teda náboženského významu. — Pripúšťame, že sa stávajú aj také prípady. Ale keď sa tie úkony nepretržite zachovávajú, sú všeobecne známe, tesne spojené s denným životom a verejne kontrolované a často vysvetľované, nemôžeme pri nich hovoriť o akejsi absolútnej povrchnosti. A to ani vtedy nie, keby tí ľudia, ktorí ich používajú, neboli na primeranej mravnej úrovni. Dokiaľ poznajú obsah a význam tých náboženských zvykov a obradov, zatiaľ nemôže byť reči o formalizme.⁴

Lepšie nám to objasní príklad: v istej dedine ľud zvlášť uctieva Sviatosť oltárnu tým, že chodíeva na svätú omšu nielen v nedeľu, ale aj vo všedné dni. Ich mravná úroveň však nie je taká, akú by sme tam predpokladali. Z formalizmu by sme ich mohli obviňovať len vtedy, keby pre nich svätá omša už nebola tým, čo v nej vidia katolícki veriaci, t. j. obeta, ktorú Boh pre Nový zákon ustanovil. Ináč zriedka sa príhodi, aby sa ľud vzdal mravného citu, kým

⁴ V. Vonier: Klorsicher Katholicismus, Herder, Freiburg im Breisgau 1933, str. 270.

neochvejne a vedome sa pridŕža náboženských zvykov.

Vlastnosťou katolicizmu je práve to, že v náboženskom živote veciam vonkajším dáva vždy vo svetle viery smysel duchovný. Prejavuje sa v tom nesmierna jeho duchovná sila, ktorá sa s roka na rok, so storočia na storočie vždy stupňuje. Ani pohromy prenasledovania, nedostatok duchovných pastierov neodvráti katolíckych veriacich od zvykov, úkonov a pobožností, lebo vedia, že s nimi a v nich si zachovávajú vieru a vernosť k Cirkvi Kristovej. Nedostatok novôt nie je znak duchovnej plachosti alebo náboženskej ľahostajnosti. Viera je vo svojej podstate a v hlavných úkonoch nemeniteľná a stála, lebo len tak sa utvorí s pokolenia na pokolenie prechádzajúca duchovná intímnosť a vospolnosť, ktorá je známkou stálosti tej Cirkvi, ktorá má trvať až po skončenie sveta.

Pre nás Cirkev je nielen masa ľudí, spojených náboženskými heslami, ktorí si vyznačili istý cieľ a na dosiahnutí toho chcú pracovať spoločnými silami. Ona je pre nás živý organizmus, mystické telo Kristovo. Vonkajšími znakmi a prejavmi jej života sú prostriedky milosti, t. j. sviatosti a s nimi spojené obrady a úkony, čo menujeme liturgiou. Najistejším prostriedkom na utváranie a zachovanie pravého ducha Kristovho v Cirkvi a vo veriacich je zapojiť sa do liturgického života.

Racionalistické prúdy posledných čias vniešly akúsi falošnú duchovnosť do prejavov náboženstva. Jej odraz na celkový duchovný život je vyjadrený v hesle „Geistige Frömmigkeit“, prespiritualizovaná duchovnosť, pri ktorej sa doterajšie prejavy duchovného života akosi snížili o celú oktávu. Pravdy viery a dogmy vybledly, ostaly z nich len chaotické idey, a symbol, hmota, forma i telo samé boli vytlačené z náboženskej činnosti. Prežehnanie, používanie svätenej vody, bohoslužobné úkony a s nimi spo-

jené obrady sa už nemohly vpraviť do tohto nového štýlu duchovného života.

Liturgia by bola degradovaná na funkciu starých hracích hodín, ktoré ostaly ako dôkaz zarazeného vývinu náboženského života a pamiatka bývalej citovosti. Len občas ozvú sa na stenách kostolov, starých dômov a bazilik, ale už nie ako pôsobivý a vplyvný činiteľ náboženského života. Iba pamiatka zašlých čias.

Je to jedna z predstáv o liturgii; no tá môže cítiť len tých, čo si Cirkev predstavujú ako daťjakú starú filozofickú školu alebo nehybnú, mumifikovanú akadémiu. Hodilo by sa to pre hermeticky uzavretú, od sveta odtrhnutú spoločnosť, ale nie pre cez stáročia jednakou pružnosťou pracujúcu ustanovizeň, ktorej sa najlepšie hodí meno Matka - Cirkev. Teda meno tej, čo dáva život. Lebo veď ona naozaj aj dáva a neprestajne udržiava duchovný život, zvlášť pomocou liturgických prejavov.

Ale ani z duchovného života nemôžeme vylúčiť hmotu, telo, vonkajšie formy, štýl a podobne. Teda ani z Cirkvi nie. Lenže liturgia nie je nič iného ako život Cirkvi; je teda prirodzené, že opiera sa o veci hmotné a citové a smyslové prejavy. Ako tlkot srdca, dýchanie pľúc, obeh krvi, chvenie nervov nie sú len číry formalizmus, ale podstatné prvky symfonie života, tak aj oslavovanie sviatkov, obrady pri vysluhovaní sviatostí, svätenín a svätej omše, slovom liturgické obrady nie sú len číre formality, ale prejavy života. Cítiť v nich tlkot srdca Cirkvi, ba samého jej božského zakladateľa Ježiša Krista. Z tohto nevyčerpatel'ného prameňa ona prenáša sa prostriedkami milosti do každej bunky.

Liturgia nie je len symbolika, smyslový a citový odraz, ale život organizmu v stálom pohybe, Cirkvi katolíckej. No krvný obeh nie je len jednoduchý pohyb, lež aj produkcia kalórií, udržiavanie a obrana života. Tak aj liturgický

život nie je len rad úkonov a symbolov bez produkovania a umocnenia náboženských a duchovných síl. Jej prostredníctvom udržíme spojenie so zdrojom všetkých duševných síl, s Kristom Spasiteľom.

Pri dobre chápanej a v živote správne uplatnenej liturgii nielen ústami a obradmi, ale celou svojou bytosťou a skutkami budeme vyznávať a chváliť Boha. Či mohlo byť Petrovo vyznanie pri Genezaretskom jazere: „Ty si Kristus, Syn Boha živého“ slávnostnejšie a pre Krista Pána milšie, ako keď sa mu pri premenení a pozdvižení v katolíckych chrámoch klania tisícový zástup veriacich? Ešte mohutnejšie zapôsobí mohutný sprievod na Vzkriesenie, Božie telo a pri iných procesiách, keď ho bez ostýchania a bez vypočítavosti sprevádzajú a oslavujú. Od takýchto veriacich budeme môcť očakávať aj skutky lásky, preukazané bližným tak ochotne a úprimne, ako ich prejavili svojmu Bohu.

No pomocou liturgie a obradov nielen že vyznávame svoju vieru, ale naplníme sa tou silou, ktorá je prameňom našej vytrvalosti a vernosti, to jest milosťou božou. Ako nieta života bez slnka, tak nemôže byť živej viery bez milosti. Pomocou liturgie privádza sa do našich duší. Žiť liturgicky znamená postaviť sa do tohto prúdenia a ustavičného vyžarovania milosti.

Je pravda, že podstatou služieb božích a tým aj liturgie je uznanie Boha a verejné priznanie k nemu, čo možno vyjadriť rozličnými spôsobmi myšlienky, slova a skutkov. Môžeme nimi prejavíť aj city povďačnosti za stvoriteľské a vykupiteľské dielo a za naše posvätenie. No my pomocou liturgie môžeme ísť aj ďalej; niektorých nadprirodzených skutočností môžeme sa priamo zmocniť a zaistiť si ich ako talenty, aby sme ich zúročili.⁵

Tu sa zas len o liturgiu opierame, jej pomoc

⁵ V. Vonier, u. d. 73—74.

využijeme. Ňou nielen klaníme sa telom účinenému Slovu, aj jeme úcty a poklony hodné telo Syna Božieho. Pri tomto požívaní jeho tela najdokonalejšie sa mu klaníme. Zmocňuje sa nás pocit vlastníctva a tým aj istoty víťazstva ako odmeny za našu prítulnosť k Bohu. Stávame sa nielen služobníkmi Kristovými, ale správcami tajomstiev božích.⁶ Mimo katolíckeho náboženstva ani jedno to nemá. Je to sdielanie najvnútornejšej podstaty a najvzácnejších tajomstiev božích ako pokladov nášho vykúpenia. Keby sme ich nemali, naše náboženstvo by sa sotva líšilo od náboženstva prirodzeného.

My teda nielen poznáme Boha stvoriteľa, Boha vykupiteľa a Boha posvätitela, ale pomocou liturgie a sviatostí zmocňujeme sa ich veľkého bohatstva. Nie je to prehánanie a prehodnotenie vecí, keď si liturgiu a s ňou spojené obrady, úkony a pobožnosti vážime a stále sa ich pridriavame. V nich vidíme oslávenie tajomstiev božích, ale nimi sa nám súčasne dávajú poklady milosti božej.

Či azda tým, — nadhodí ne jeden — že prenášame dejinné udalosti života Kristovho do kultu a do obradov? Veď je to neodôvodnené preceňovanie, ktoré neraz preráza až do modlárstva! Na prvom mieste pripomíname, že spomenuté udalosti nestávajú sa predmetom liturgie ako také; lebo veď k liturgii potrebujeme tajomné (mystické) zotrvanie Kristovo s nami tak ako pri svätej omši. Narodenie, pokrstenie, smrť, vzkriesenie, nanebevstúpenie Kristovo, poslanie Ducha svätého atď. zanechávajú v našich dušiach nezmazateľnú skutočnosť. Pomenujeme ju milosťou, víťazstvom, kráľovstvom alebo mystériom; meno nerozhoduje, hlavné že oživuje v nás udalosti zo života Krista Pána. Práve toto v mystériách ďalej žijúce kráľovstvo Kristovo tvorí predmet liturgie a nie číry dej.

⁶ 1 Kor. 4, 1.

Oslávením sviatkov Krista Pána, nespomíname len udalosti minulých čias, ale aj sami načierame z milostí, ktoré Kristus Pán tou životnou udalosťou, ktorú oslavujeme nám zaistil a ktoré nemohlo nič na svete zničiť alebo vyčerpať. Nie je to a nemá byť len číra rozpomienka, ale oáza na ceste života, pri ktorej si oddýchame, ale súčasne aj načerpáme novších síl na pokračovanie. — Kto by pochyboval o tom, že narodenie, zjavenie, pokrstenie, smrť a zmŕtvychvstanie rozhodne zasiahly do života ľudstva a boli na jeho povznesenie? Cirkev nás na toto výslovne upozorňuje v litániách: „Skrze príchod tvoj, vysloboď nás Pane!“

Narodenie Krista Pána nie je len jednoduchá spomienka na spomínanú historickú skutočnosť, ale súčasne aj povzbudenie k plnému využitiu všetkých milostí, ktoré nám boli ním zaistené. Prežívanie udalostí Veľkého týždňa je v každom z nás oveľa živšie, než by sme to mohli čo len približne opísať. Sotva kto by pochyboval o ich nesmiernej cene pre naše duše. — Soslanie Ducha svätého je živou skutočnosťou tak dneska ako v historický deň po nanebevstúpení Krista Pána. Pravý obsah liturgie a tým aj katolíckych sviatkov je prežívanie podivného tajomstva vykúpenia, ale spolu aj povznesenie veriacich k požívaniu jeho ovocia.

Neodchýlime sa od pravdy, keď budeme tvrdiť, že katolícka liturgia je do praktického života presadená dogmatika, nakoľko sleduje viac vývin dogmatický než citové ponímanie vecí. Stálosti o nezmeniteľnosti dogmatiky zodpovie aj nezmeniteľnosť liturgie. Ak by boli dajaké nepatrné odchylky, nikdy sa netýkajú podstaty vecí, čím sa len potvrdzuje obecné pravidlo. Zdravé a radostné ovzdušie spoločných pobožností nás chráni pred zbytočným a nezdravým preháňaním a vylúdi z nás šľachetné city nábožnosti a veľkodušné rozhodnutia. No aj silu dajú na ich prevedenie. Nedovolí,

aby sme podľahli posmešným nárazkám boha-prázdnych osôb a verili falošným mudráctvam namyslených veľduchov, ktorí by nás chceli presvedčiť, že vzdelanca snižuje účasť na spoločných pobožnostiach. Kto sa usiluje lepšie poznať obrady nášho náboženstva, ten ich bude milovať, obdivovať a chrániť pred útokmi.

Matka najnežnejšia.

Ján Haranta.

Vznešená Kráľovná nebies nemala na zemi triumfu. Nijaká zázračná udalosť nepoznačovala jej život. Ticho, do ktorého bol tento zahalený, je nesmierne. Ako zornička predchádza deň celkom nepozorovane, tak sa vynášalo nad smutnými vrškami tejto zeme, zakryte a krásne, jej tajomstvo: bola zorničkou, zvestujúcou deň nášho vykúpenia. No sláva, ktorá svojimi perutami ovieva nejedného smrteľníka za veľkosť vykonaného diela, ani sa jej len nedotkla. Žila, trpela proste, v skrývaní svojho mystéria pred všetkými a všetkým, čo by ho mohlo zovšedniť, zosvetárčiť a zjaviť. Bola a ostala pokornou dievkou Pánovou, ktorá poslúcha, mlčí a skrýva sa.

A aký úžasný rytmus bol medzi jej životom a dušou! Táto Kráľovná nebies, ktorá Jánovi na ostrove Patmos zazdala sa byť zlatou cestou v meste svetla, vedúcou k živému Slnku, a ktorú anjel nazval požehnanou medzi všetkými ženami, zohýbala hrdinsky a smelo svoje plecia pod ťarchou bremien tohto života, ktorú jej prišlo niesť. Ako je krásne vidieť ju v skromných práčach, s ktorými sa celkom delila s nami, pracujúcimi a ustávajúcimi sa... V pote svojej tváre obrábala zem, tkala šaty pre rodinu, načierala do studne, pripravovala pokrmy pre svojho vznešeného ženicha a zázračné dieťa, ktorého opatere oddávala svoje žitie v rozdávaní najštedrejšom.

Ale jej ticho je nesmierne! Chce sa tu vykriknúť a v obdive nechať rozplynúť myseľ nad hĺbkami toľkej záhady! Obdivuhodne zjasňuje sa jej obraz práve na najtemnejších miestach jej života, stáva sa známym jej život práve z tak málo známych udalostí, ktoré ho poznačovali. Koľko hrdinstva, obľúbenia hodných ctností a dojímavých príkladov je zastreté v tomto živote pred očami ľudí! Táto skrytosť učí a vábi viac ako najveľkolepejšie skutky. My sme už akosi navyknutí oddať sa skúmaniu vecí zovnútor-ných, ktoré rozptyľujú ducha. V Márii však máme žiarivý príklad toho, že sila duše je v tom, keď sa oddávame skromne svojim povinnostiam v životnej jednoduchosti a v nehľadanom lesku.

V tomto tichu rástla jej duša vo vrúcnosti a láske. Chudobu, prácu, zastretosť, zrieknutie sa, utrpenia znášala s pocitom veľkej, ale poníženej služobnice Pánovej. Tak rástla do milosti a slávy pred Bohom v ustavičnom raste zásluh z hĺbok ľudskej nepatrnosti. A práve preto rástla storočiami do lásky miliónov a miliónov pozemšťanov, ktorí neprestali nikdy veriť, že je ich matkou, a to veľmi nežnou a pritom mocnou, ktorá rozumie všetkým ich biedam. Lebo na zemi sa pevne verilo od počiatku kresťanstva, že Mária je nielen súcitnou sestrou ľudí, ktorá prežívala s nimi údel vyhnancoz z raja, ale aj ich predobrou Matkou, ktorá od Kalvárie, rozhodnutím jej Syna, rozvíjala a vykonávala v nich svoju materinskú úlohu. Preto sa vinuly a vinú k nej zástupy, denne sa dovolávajúce jej ochrany a pomoci. Naš život, naša sladkosť, naša nádeja, oslovoval ju stredoveký rytier a križiak, a tak ju oslovuje podnes nejedna duša. Zaiste tie isté pocity synovskej prítulnosti k najnežnejšej matke prechádzaly zo srdca do ruky takého Fra Anđelica, keď maľoval jej zvestovanie, alebo anjela, ktorý v nevýslovnom plesaní prijíma v nebi hold od ostatných anjelov za jedinečné

vyznačenie, že mohol vložiť korunu na hlavu svojej Kráľovnej.

Zastaňte nachvíľu pred jej obrazom, ako sa vám prihovára! Ideál ženy a ideál matky, a oba tieto ideály večné! Zem príliš potrebovala ženu najdokonalejšiu, najspanilejšiu, najpokornejšiu, najtrpezlivejšiu, ale práve tak, ba ešte viac cítila svoje utisnutie na Matku, ktorá by viedla najistejšie, vychovávala najmúdrejšie, učila najvznešenejšie a pomáhala najláskavejšie. Vždy, v každom storočí povznášal k tejto Matke človek svoj zrak zo slzavého údolia sveta, v ktorom treba bojovať, zápasiť a víťaziť.

Svätý Bernard, veľký jej ctiteľ, ktorému patrí z dejín celé dvanásť storočie, takto ju oslovoval: Ty, čo si zmietaný búrkami prostred úskalí tohto sveta, ak chceš vyhnúť stroskotaniu, neodvracaj svoje oči od hviezdy morskej; ak víchor pokušení sa rozputná, ak protivenstvá sa postavia pred teba ako skaly, hoď pohľad na hviezdu, vzdychni k Márii. Ak vlny pýchy, ctižiadosti, utŕhania, žiarlivosti chcú ti zaplaviť dušu, pohliadni na hviezdu, pros Máriu. Ak hnev, lakota, sebaláska rozkývajú tvoju krehkú loďku, hľadaj očami Máriu. Ak hrôza tvojich pokleskov, zmätok tvojho svedomia, strach pred súdom božím začínajú ťa ponárať do priepasti zúfania, pozdvihni svoje srdce k Márii. V nebezpečenstvách, v pochybnostiach, v úzkostlivoostiach myslí na Máriu. Nech jej meno je v tvojom srdci a na tvojich perách. Kým ju vzývaš, nebudeš bez úfnosti. Kým na ňu myslíš, si na istej ceste; nepadneš, kým ťa drží, nemáš sa čoho báť, kým je s tebou. Ak ona priaznive sleduje tvoju cestu, prídeš bez únavy do prístavu. — Koľko poézie vniesol do týchto slov, takých prostých, ale napodiv jasných, tento veľký stredoveký mystik. Pýtame sa, či nehovoria všetci stvárňovatelia takýchto myšlienok a citov za nás? Modlitba a poézia k Márii ako matke,

plnej nežnej lásky k ľuďom, nikdy nevyschý-
nala na perách zemských pútnikov. Počujme,
ako sa k nej prihovorá istá duša, ktorá je cel-
kom z nášho storočia a z nášho zmietaného
veku:

*Matička moja, ktorá v nebi bývaš,
dovoľ mi podoprieť svoju hlavu o tvoje plece
a zdôveriť sa ti so svojou bolesťou.
Slúbila som plniť vôľu nebeského Otca,
nech by bola akákoľvek!
Lež nemám silu a slzy ma oslepujú,
a ja sa vzpieram.
Hovorím si: Prečo je taký prisny voči mne,
keď chcem mu slúžiť,
a prečo šťastím obsypáva tie,
ktoré na Neho zabúdajú?
Ale ja viem, že nemôže sklamať moju dôveru.
Cesta moja je najlepšia, lebo on ju pre mňa vyvolil.
Hovorím si: Príď už, smrť krásna, a vysloboď ma.
Ale ja viem, že takto prosíš je zbabelosť.
Musíme mu obetovať svoj život kvapku za kvapkou.
Hovorím si: Bavme sa, zo všetkého sa vysmejme.
Ale ja viem, že bez Boha niet pravej radosti.
Vidiš, matička moja, Mária,
poznám cestu, ktorá vedie k Bohu,
ale aká je drsná pre moju slabosť!
Chcela by som kráčať po inej, po zlej,
ale tá sa protiví mojej viere,
tak neviem, čo ďalej.
Potrebujem ťa, pomôž mi.
Ty, ktorá rozumieš mojej biede,
lebo si ľudská.
Ty, ktorá rozumieš môjmu snu,
lebo si celkom čistá a krásna.
Vezmi ruku moju do svojej a veď ma,
aby som každý deň mohla povedať a splniť:
Buď vôľa Tvoja! —*

Po týchto slovách musí sa prežiť v hĺbke
srdca obsah oných oslovení: náš život, naša slad-
kosť, naša nádeja, ktoré zázračne oslobodzujú,

uspokojujú a obšťastňujú, lebo sa nesú k Matke, ktorej rozkošou je pomáhať synom a dcéram ľudským.

Bláznovstvo kríža.

L. de Grandmaison.

Pozdvihnime sa až po štúdium heroickej askézy, až po „bláznovstvo kríža“. To nám treba robiť tým viacej, lebo však ta smerujú jedine vážne alebo zdanlivé také námietky proti asketickému úsiliu vo všeobecnosti bez toho, žeby to naznačily. Zneužívajú výstrednosti indických askétov (t. zv. yogi), ešte častejšie „prehnanosti“ svätých, aby útočili proti základnému a všeobecnému kresťanskému umŕtvovaníu. Je to častá sofizma, ktorá spočíva v tom, že posudzujú dajakú veľkú ustanovizeň podľa výnimočných a tým už *mimoriadnych* prípadov. Riadna askéza, ako sme ju opísali s jej vlastnosťami číreho prostriedku a prostriedku kontrolovaného buď tradíciou, čo nadobudla silu zákona, alebo vedením, ktoré vyznačuje pre každú povinnosť patričné miesto a nijakú z nich neobetuje nerozmyslenej horlivosti, — táto askéza zrejme uniká „obhájiteľnej“ námietke.

Jediná námietka, ktorú by mohli uviesť a ktorú aj vyslovili, vyplýva z optimistického, veľmi ošialneho naturalizmu. Človek rodí sa dobrý: všetky jeho snahy sú dobré, nemusí ich ani riadiť ani triediť ani uzdiť; každá životná túžba, ak je možná, je dobrá. Každá askéza, čo chce obmedziť tieto nároky alebo aspoň usmerniť život, umŕtviť určité túžby, je učením žiaľu, smútku, naštrbeného života, smrti. Takto veštil v obdobiach krízy a pod vplyvom stúpajúceho nadšenia svojej nervózy Fr. Nietzsche, apoštol „smiechu“, „ľudskej pýchy“, „vôle sily“, „chladnej a jasnej zloby“. Plameň jeho

poézie, živený týmito sofizmami, ožiaril ich na okamih, potom však ich nechal ešte studenejšie a prázdnejšie ako predtým.

V skutočnosti, ak len niekto nebude tvrdiť, že každá túžba je nielen dobrá, ale *jednako* dobrá, i najhorší utopista mal by pripustiť, že treba si medzi nimi vybrať, podporovať jednu, obmedziť alebo aspoň usmerniť druhú; bez toho nebolo by ani výchovy ani zdravia, ba ani trvalého života. Určité donútenie je potrebné, aby sme naučili čítať, zarábali na chlieb, vplývali na druhých a aby sme filozofovali. Bez námahy niet ani poriadku ani zdvorilosti ani bezpečnosti ani spoločnosti. Ba aj teoretici anarchie cúvajú pred týmito následkami a veru nie sú poslední, čo vyžadujú od svojich stúpcov ťažké obety — smerujúce až k heroizmu v evanjeliovom anarchizme Tolstého.

Otázka teda nie je medzi asketizmom a odstránením askézy, medzi určitým sebaovládaním a bezuzdnou nezávislosťou, medzi usporiadaným životom a voľnosťou bez pravidla. Určitý asketizmus je nevyhnutný: voľba nastáva iba v tom, kde ho treba uskutočňovať, ktorými zásadami sa riadiť, akú mieru zachovať. Pod nadvládou viac menej uvedených, (obyčajne náboženských) ideí učiní sa voľba, roztriedenie ľudských schopností: určité z nich budú pokladať za lepšie, „vyššie“, „najvyššie“. Nuž keď priznáme človeku individuálnemu alebo sociálnemu povinnosti a príslušné práva, z toho vyplýva už takéto roztriedenie a určuje aj primeranú askézu! Právo môjho suseda, ktorý chce žiť, vzmáhať sa, dosiahnuť cieľ, obmedzí — a v koľkých bodoch! — moje vlastné právo: teda donútenie, asketizmus. Právo môjho „lepšieho“, mravného, duchovného života mi ukladá, len čo tento život pripustím, cvičenia, práce, obety času, odpočinku, radovánok: teda donútenie, asketizmus.

V kresťanskom náhľade na život základná voľba prináša celý rad následkov, objasnení, ustálenie, stupnice hodnôt, čo všetko môže sa určiť a udržať iba asketizmom. „Kto chce za mnou ísť, nech zaprie sám seba a každý deň vezme svoj kríž a nech ma nasleduje...“¹ Toto vyhlásenie, ktoré kanonizuje askézu obyčajnú, všeobecnú, dennú, oprávňuje aj askézu heroickú, (ktorá má zostať verná zásadám už označeným). Lebo ak treba určitého stupňa pokánia na to, aby sa ľudský život povzniesol ponad priemernosť, nízkosť, bahno nerestí, tým viacej ho treba, aby sme viedli čulejší, vnútornejší, dokonalejší duchovný život; a hľa, už sme na ceste heroizmu. Ak ide o to, aby náboženská činnosť človeka bola slobodnejšia, plnšia, žiarivejšia, taká, aby slúžila za vzor a príťažlivý príklad, nuž asketizmus vyvinie mimoriadnu snahu, ktorá zodpovedá stupňu zrieknutia sa telesnosti, pudovosti, sebeckva.

Heroická askéza, lebo však v skutočnosti (a to z rôznych príčin) sošmyknúť sa k citovým chůtkam a k osobným záujmom dá sa tak ľahko, tak klzko, a zase úplné sebaovládanie je také zriedkavé, že treba ísť až za hranicu rozumnosti, aby sme sa tak vysoko udržali: konáre prímorského zeleného dubu, ktorý ie v jednom smere zohnutý a stále morským vetrom šľahaný, treba silou vyzdvihnúť a upevniť, aby ostal konečne rovný. A toto nás privádza do blízkosti „výstredností“ svätcov. „Svätec je tvorca“, hovorí veľmi dobre W. James, „svojím príkladom zjavuje ľudstvu, že iba tak môžeme dosiahnuť cieľ, ak prekročíme medze obyčajnej múdrosti.“²

Mimo týchto dôvodov, ktoré celkom pripúšťajú a prijímajú aj tí, čo, ako napr. Luther,³ vzopreli sa proti náboženskej askéze a jej pris-

¹ Luk. 9, 23.

² L'Expérience religieuse 1908, str. 308.

³ Pozri o tom texty sossbierané R. Selbergom v *Relencyklopaedie für prot. Theologie*, heslo *Askeze*.

nosti, za veľkodušné cvičenia umŕtšovania hovoria aj iné pohnútky, skôr popudy (lebo pričádzajú v podobe pudu ako „dôvody, ktoré rozum nepozná“).

Určitý zákon spolupatričnosti, nielen fyzickej a živočíšnej, ale mravnej, duchovnej, náboženskej so zreteľom na posledný cieľ, sväzuje ľudských jednotlivcov. Tento zákon ľudstvo všeobecne cíti; Kristus vo svojom učení a ešte viacej vo svojom živote ho predpokladal. Utešene ho vyjadril svätý Pavol jednak vo všeobecnosti, že totižto tento zákon virtuálne zahŕňa všetkých ľudí, jednak v konkrétnom uskutočňovaní, že totižto spôsobuje, aby kresťania — telo Kristovo, boží Izrael, mesto svätých — žili božským životom. Svätý Ján ho opísal vo svojom Evanjeliu inými peknými obrazmi a článok viery o obcovaní svätých pripomína ho aj najskromnejšiemu veriacemu. Poznanie a ešte viac pocit tohto zákona prejavuje sa u najlepších z ľudí a najmä u hrdinov ako živá potreba ťažkým obetovaním seba zaistiť duchovné porozumenie, výkupné zadosťučinenie, znovu nastoliť spravodlivosť. Slávny výraz Listu k Židom: „Bez vylievania krvi niet vykúpenia“⁴ opanúva všetky šľachetné duše, či sú si toho vedomé alebo nie.

„Celé dejiny nás učia, že krvou sa zrýchľuje a upevňuje splynutie národov. Prírodné vedy schválily za našich dní tajomný zákon, na ktorý prišiel Jozef de Maistre intuíciou svojho génia a rozjímaním o základných dogmách: videl, ako sa svet obetou vykupuje zo svojich prvotných pádov.“⁵

I to je zákon kolektívnej psychológie, že iba veľké príklady a hrdinské úkony, zdanlivo pre-

⁴ 9, 22.

⁵ E.-M. de Vogüé, *Remaques su l'Exposition du centenaire* 1889, str. 193. Uvádzame tieto slová ako príklad namáhavo nájdenej pravdy: *Malý katechizmus* ju vyjadruje menej výrečne, ale jasnejšie.

hnané, strhujú k veciam ťažkým, namáhavým, ale nevyhnutným. Hrdinovia, ktorých hlavný prozreteľný cieľ je priviesť zástup k týmto činom, rozkvasiť masu, musia teda prísť k veľkým príkladom, aby s celou nadváznosťou a účinnosťou dali tieto veľké naučenia. Nejde tu nijako o to, aby sa zaistilo schopnostiam celé rozvinutie, aby sa bežalo za akýmsi márnym rizikom, aby sme sa oddali tomu, čo *Giordano Bruno nazval, hrdinské bláznovstvá, El heroici furori*. To sú diletantské hry. Ide o to, aby sa ľudia naučili odovzdanosti, sebaobetovaniu, odpúšťaf krivdy, milovať bližného.

K tejto sérii dôvodov, čo vysvetľujú a ospravedlňujú prísnosti svätcov⁶ a tým viac tých šľachetných veriacich, čo zďaleka idú v šľapajach svätcov, pripojí sa ešte rozhodujúca pohnútka rázu historického: chuť kríža. Kresťan, svätec, (ktorý je kresťanom v najvyššom rozvinutí) stojí pred *skutočnosťou* bolestného a krvavého vykúpenia. Nijaká iná vyššie naznačená pohnútko, nijaké iné odôvodnenie nebude mať nikdy tuná takú presvedčajúcu silu ako kríž. Popri a ponad obecné dôvody asketizmu, o ktorých sa svätý Pavol často rozpisuje,⁷ vynáša a, ako hovorí, „vyvesuje“, „plakátuje“ podobu Kristovu, príbitú na kríž.⁸

O šesťdesiat rokov neskôr veľký biskup antiochijský Ignác cestou k mučeníctvu vydal tento veľkolepý výkrik: „Moja láska je ukrižovaná!“ Z každého pokolenia, ktoré vystupuje, ozýva sa tento výkrik; vonkajšia známka môže sa zmeniť, podstatný prúd bežného boľavého spoluutrpenia ostáva: „Milujem chudobu, lebo ju On miloval...“

⁶ Myslí sa to vo všeobecnosti; je jasné, že Cirkev nekanonizovala *všetky* prísnosti svätcov. Rôzne zvláštnosti, ktoré by azda bolo možno vyzdvihnúť v ich živote (občas i určití hagiografovia nesú na tom vinu), nijako neprevážia celkový príklad a poučenie.

⁷ Napr. 1 Kor., 9, 23, 27.

⁸ Gal. 3, 1.

Prameň, čo zúrodnil tieto milióny ľudských srdc a spôsobil, že z chudobnej, skúpej a suchej pôdy vypučaly biele kvety panenstva, začervenené kvety dobrovoľných sebaobetovaní, prýšti z rúk, z vôle, z hlavy, z prebodnutého boku Ježišovho. Nechajme, nech si takzv. mudrci vyprávajú: nechajme ich pohoršovať alebo usmievať sa. Ktorí však viac rozmýšľali a lepšie prenikli základ ľudského sebeckta, vedia byť spravodliví voči učeníkom Kristovým. „Na javisku sveta hrdinstvo a jedine hrdinstvo hrá veľké úlohy. Cítíme, že v hrdinstve skrýva sa tajomstvo života. Ten človek, čo nie je schopný priniesť obety, nepočíta... Aj neskazený cit má akúsi intenciu tajomstva, že objatím smrti človek žije životom vyšším, čulejším a dokonalejším; túto hlbokú pravdu vždy verne hlásal asketizmus. Bláznovstvo kríža má hlboký a živý význam.“⁹

Ale načo mám tu uvádzať výroky psychológov alebo filozofov? Či každý z nás, čo aký chudobný na veľkodušnosť, necítil, že dobre bolo služobníkovi, keď kráčal v šlapajach svojho Pána, že vtedy, iba vtedy začínal ho milovať?

Jednoženstvo a mnohoženstvo.

Prof. Dr. J. F. B a b o r.

Organizmy majú proti minerálom tiež tú zvláštnosť, že sa množia; rozmnožujú sa v generáciách a tak udržujú sa rody. U rastlín a nižších živočíchov je veľmi časté nepohlavné rozmnožovanie (očkami zemiakov, nie semenami; delenie a pučenie nezmara, hydry a mnoho iného), ale vždy musí raz pritom nastať pohlavné množenie; a za tým zasa môže dlho trvať nepohlavné rozmnožovanie. Vidíme teda, že toto pohlavné množenie je v prírode uzákonené neodvratným spôsobom. Oddávna až podnes sme

⁹ William James, *l'Expérience religieuse*, str. 312-313.

poznali veľké množstvo nadmieru jemných a delikátnych súčiastok v rozmnožovacích bunkách a mnoho z ich pravidelného vzniku, postupu, vzájomného pôsobenia atď., že to je až podivné; ale príčina, účel, celý životný dôvod tohto zjavu a prečo sú pohlavia práve dve, nám vonkoncom nie je známe. Na túto zrejmu vec upozornil vo svojej poslednej práci *H. Driesch* (1941) so zvláštnym dôrazom. Človek má po telesnej stránke vzhľadom na rozmnožovanie ľudského pokolenia celkom podobné náležitosti ako zvieratá. Ale tu už oveľa lepšie chápeme význam tohto zariadenia; muž a žena dávajú v manželstve telesný pôvod deťom a zakladajú pevný rad pre vznik a úpravu ľudskej spoločnosti. To je nám veľmi pochopiteľné. Zo svätého Písma dozvedáme sa, že tak sa deje zo zvláštneho rozhodnutia samého Tvorcu.

Qui creavit hominem, ab initio masculum et feminam fecit eos. Stvoriteľ človeka od počiatku uviedol do života ako muža a ženu; manželstvo medzi nimi bolo uzavreté a posvätené už v raji, a spadá už teda od samého prvopočiatku výlučne len pod ius divinum a nie pod dajaké ľudské, svetské právo; už v Starom zákone bolo a je podnes u najprimitívnejších kmeňov ľudstva priam svätým sväzkom, quasi sacramentum. Kristus ustanovil pre manželstvo zvláštnu sviatosť, a to veľkú, ako to povedal svätý *Pavol*. Manželstvo je teda vo vzťahu na nadprirodzený poriadok a v sociálnom pomere vecou jedného muža s jednou ženou. V záujme populačných ohľadov bolo dočasne v Starom zákone ako výnimka dovolené nakrátko manželstvo jedného muža s viac ženami, ale to už dávno prestalo platiť; a opačný pomer (mnohomužstvo) je, bolo a bude vždy s ľudského stanoviska čirou nemožnosťou. Nesmrteľný rímsky básnik *Horatius* vo svojom diele *Carmina* dal už tiež recet na zničenie národov: Ak chce dakto spôsobiť úplný rozvrat v nejakej skupine ľudstva, nech

len tam rozruší manželstvo! V materialistickom 19. storočí šírili sa s obľubou myšlienky o tom, že mnohé primitívne kmene žijú v úplnej pohlavnej promiskuite, ba že ani nevedia o príčinnej súvislosti manželského života s tehotenstvom; no v modernej etnografii a etnológii je to už dávno vyvrátené. Zlým príkladom Europeanov boli, pravda, tu i tam dočasne tiež pokazené mravy aj u niektorých „divochov“. Pre človeka nijako nie je smerodajným, čo pozorujeme v oživenej prírode, ale môžeme si pre porovnanie predsa niečo pripomenúť z ríše zvierat, lebo aj tam vidíme v záujme životného prospechu všade len samý poriadok a samú účelnosť. Antropoidné opice, ktoré majú rovnaký čas gestácie, ako je gravidita u človeka, žijú v stálych párikoch, a ich mláďatá majú tiež pomerne dlhý čas analogický detstvu človeka; gorila v tropickej Afrike dospieva pohlavne po šiestich rokoch veku, čo je proti nižším savcom dosť dlhý čas, a mláďatá (obyčajne jedno, dve) dlho potrebujú ochranu starých zvierat. Detstvo človeka trvá veľmi dlho a vek plodnosti u ženy trvá asi 25 rokov (v našich zemepisných šírkach), a tu pri celkom prirodzenom živote v manželstve matka potrebuje stráviť túto lehotu v monogamickom manželstve v záujme svojom aj celej rodiny. Malo by to nejaký smysel, keby potom ešte muža opustila alebo on ju opustil? Už len celkom prirodzené ohľady tu diktujú nerozlučnosť manželstva, ktoré ukončiť môže právom len smrť a tým eventuálne umožniť potom druhé manželstvo, najmä po smrti mladého jedného člena z rodičov v záujme ešte nedospelých detí alebo podobne. Sem patrí aj leviratický sobáš v Starom zákone. Naši drobní spevaví vtáci žijú v páre len po čas vychovania jedných mláďat a schádzajú sa pre druhé a ďalšie rozplodzovanie po prípade vždy v iných párikoch. Veľkí vtáci žijú skôr v stálych pároch a bocián práve preto stal sa akýmsi symbolom

rodiny („nosí deti“), lebo ľudia už oddávna pozorovali, že ten istý párik sa na leto vracia na jedno miesto v lete po čas až 30 aj viacej rokov. Príroda je obraz Tvorcu.

Kresťanský pracovný realizmus.

P. Aquinas M. Gabura, OP.

Moderný človek potuluje sa na obvode vecí, zjavov aj seba samého. Nesostupuje hlbšie, nerád sa vnára pod smyslom prístupné povrchy, ako by sa okúňal alebo bál. A jednako všetko je zdnu, z hlbok krásne; preto Boh je najkrajší, bo je najvnútornejší, je Hlbočina, v ktorej všetko je jasné a pevné. Čím ďalej od Hlbočiny, tým všetko je hmlistejšie, stráca krásu a pevnosť, visí v hmlistom vzduchu.

Tak je to aj s prácou, ktorej jedni dávajú okolo hlavy slávožiaru a nevedia prečo, iní zasa ju podceňujú a doista neprávom. Prví aj druhí nemajú pevný základ pod slovom práca; ona visí im vo vzduchu, nie je podopretá hlbokým smyslom.

Preto vnorme sa pod povrch do hlbín a za-
zrieme prácu v jasnote.

Človek bol stvorený *pre prácu*. Stvoriteľ ho postavil na zem nie hádam, aby zaháľal, ale aby na nej pracoval, ju obrábal, z nej ťažil a tvoril kladné hodnoty. Veď človek nie je dokonalá bytosť, nemá všetko, preto sa musí zdokonaľovať; a na to má mnoho schopností, ktoré potrebujú činnosť, prácu, aby sa zdokonalily. (Porovnaj vývin schopností u dieťaťa.) Teda je to nevyhnutná požiadavka prirodzenosti človeka, aby pracoval, prácou rozvíjal si schopnosti, staral sa o svoje telesné a duševné potreby a tak smeroval k svojmu pravému cieľu. Preto *práca je čestná možnosť, ktorou si človek obstaráva to, čo mu chýba*. Keď nemá živobytie, prácou si ho obstaráva; keď potrebuje duševné

dobrá, vzdelanie, poznanie, získava ho rozumovou prácou, hľbaním, štúdiom; keď mu chýbajú mravné vlastnosti, zadovážuje si ich sebazáporom, otužovaním a cvičením vôle, mravnou výchovou. Človek cíti v sebe vnútornú dynamiku, železný vnútorný zákon, ktorý ho priam ženie za čímsi novším, lepším, dokonalejším. Keď volačo má, túži po dačom lepšom, bo prvé ho už neuspokojuje, nestačí mu. A keby sme dôkladne rozobrali túto vnútornú dynamiku, túto strašne smädnú túžbu človeka, poznali by sme, že je to túžba po čomsi takom, čo celkom a všestranne zdokonaľuje človeka. Je to túžba po najvyššej, absolútnej dokonalosti, ktorá v slovníku prirodzeného zákona volá sa posledný cieľ, najvyššia Bytosť a v náboženskom slovníku Boh. Cesta k nej je činnosť, práca. To je teda *vznesená úloha práce, že je prostriedkom na dosiahnutie vrcholnej životnej hodnoty, že človeka privádza k najvyššej dokonalosti, k Bohu.*

To je *individuálna črta práce*, to jest týkajúca sa človeka ako jednotlivca, samého v sebe. Mimo tejto črty je aj *kolektívna, sociálna črta práce*. Keď človek pracuje, nepracuje len ako izolovaný, oddelený jednotlivec, ale ako bunka veľkého svetového ústrojenstva, ako člen veľkého svetového bratstva a v kresťanstve nadto ešte ako úd tajomného Kristovho tela. „Všetci sme bratia, či už belosi alebo černosi, malí alebo veľkí, vzdelaní alebo nevzdelaní, mravne vyspelí alebo bedári, a to nielen pre nápisy, vyryté na dávných dejinných pamiatkach, nielen pre logické skúmanie vedcov, nielen pre snemové zákonodarné výnosy, ale pre krv, ktorá preteká miliónmi žíl a prichádza z jediného prameňa; sme bratia pre dušu, ktorú nikto nemá v moci zmeniť, ktorú ten istý nebeský Otec stvoril v každom z nás; sme bratia od jedného konca priestoru a času po druhý bez toho, žeby dakto z nás mohol vystúpiť z tejto nesmrteľnej

rodiny, z ľudstva",¹ sme bratia v najvznešenejšom smysle bratstva, bo Kristus nás stmelil svojou krvou, ktorá vykúpila božskú, nadprirodzenú jednotu ľudstva.

Z toho vyplývajú veľmi dôležité *praktické, sociálne závery*. Keď človek pracuje, ako sme povedali, pracuje ako člen veľkej svetovej bratskosti, ako člen veľkej svetovej rodiny ako bunka, úd tajomného Kristovho tela a prácou stáva sa osožným členom ľudskej spoločnosti, obohacuje ju novými hodnotami, pokračuje v Kristovej práci, Kristus pracuje v ňom. A preto nikto nemá právo snižovať statočnú prácu iného a ňou pohŕdať. Odsúdenia hodné by bolo, keby vzdelanec, ktorý duševne pracuje, pohŕdal prácou robotníka. Či slobodno pohŕdať robotníkom preto, že ťažko hmotne pracuje, od strojov prichádza zamastený od oleja, z baní začiernený od uhlia? Nie! To by bolo neľudské, nekresťanské! Mozoľnaté ruky robotníka si zaslúžia, aby si ich vzdelanec uctil zato, že robotník aj pre neho sa obetuje dakde v skrytom kúte továrne, dielne, baní, kde nikto nevidí jeho obetavú prácu, že veľa ráz kus svojho zdravia a života hádže do lopotnej práce pre obecné dobro ľudstva, že pokračuje v ťažkej práci Krista-Robotníka. Či má dakto právo posmešne vysloviť slová „zametač ulíc“, keď tento človek, Ježišov a náš brat, hlce tisíce chorobných bacilov, aby ich iní nemuseli toľme dýchať a tešili sa z čistých ulíc? Nie! Robotník, zametač ulíc, remeselník sú pre vzdelanca bratia, majú tú istú ľudskú prirodzenosť, tú istú dôstojnosť osoby, tú istú nesmrteľnú dušu a v nadprirodzenom poriadku ten istý božský, Kristov život. Nezáleží na tom, čo pracujú; len nech čestne pracujú na tom mieste, na ktoré ich Prozreteľnosť postavila. A preto si zaslúžia ocenenie, uznanie, ako to povedal najväčší Robotník sve-

¹ P. Janvier, OP.

ta, ktorý skoro pred 2.000 rokmi veľmi ťažko pracoval v nazaretskej dielni: „Hodný je robotník svojej práce.“ Tým nechcel mu prisúdiť len právo na hmotnú odmenu, ale aj právo na uznanie jeho práce.

A zasa neštudovaný človek, ktorý vari pre nezičlivé sociálne pomery nemohol študovať, rovnako má si ceniť statočnú duševnú prácu vzdelanca, ktorý prácou nenapína si svaly, ale rozum a nervy a neraz je oveľa viacej vyčerpaný ťažkou, vysilujúcou rozumovou prácou v službách ľudstva ako robotník, vracajúci sa z hmotnej práce. Koľko trpezlivosti, koľko húževnatej práce vynakladá vedecký pracovník napr. v lekárstve, aby zachránil drahé životy bratov, neraz zasväcuje celý svoj život úmornej duševnej práci, aby prišiel na príčiny zákerých chorôb, ktoré nemilosrdne vyhášajú životy tisícok robotníkov! Koľko obetavosti a vypätia síl sa žiada od tých, ktorí svoj život obetovali v kňazstve alebo reholiach najvznešenejším ľudským hodnotám, čo obohacujú a zošlachťujú dušu človeka! Aj na týchto vzťahujú sa slová nazaretského Robotníka a najväčšieho sociológa: „Hodný je robotník svojej práce!“ Preto je potrebné vzájomné uznanie a ocenenie.

Len vtedy budeme mať čistú radosť zo svojej práce a práce iných, keď si uvedomíme spoločný základ, na ktorom stojí práca a v ktorom sme všetci rovní, totižto ľudskú dôstojnosť, nesmriteľnú dušu s vnútornou dynamikou, zamierenou na nekonečno, na Absolútne. Lev XIII., pápež robotníkov, vraví: „V tejto veci sú všetci ľudia rovní. Niet rozdielu medzi chudobnými a bohatými, medzi pánmi a sluhami, medzi vládnymi a súkromníkmi. Nikto sa nesmie bez-trestne prehrešiť proti dôstojnosti človeka, s ktorou sám Boh zachádza s veľkou úctou, ani mu robiť prekážky v úsilí o dokonalosť, ktorá

ho má viesť k večnému životu."² A Pius XI. dodáva: „Úprimná spolupráca všetkých na dosiahnutí toho istého celkového dobra spoločnosti nemôže jestvovať, ak sa všetci členovia spoločnosti necítia byť údmi tej istej veľkej rodiny... Len vtedy možno očakávať, že bohatí a zamestnávateľia zamenia svoju pôvodnú chladnosť voči svojim chudobným bratom s porozumením a úprimným súcitom, blahosklonne a veľkodušne vypočujú ich oprávnené požiadavky... Robotníci však so svojej strany úprimne odložia všetku závisť a nenávisť a budú si vedomí toho, že naozaj užitočne a počestne spolupracujú, každý vo svojej hodnosti a na svojom mieste za spoločné dobro."³

Preto výzva čistého, praktického kresťanstva je, aby sme ľudsky, ozaj kresťansky ctili každého statočne pracujúceho človeka, či už robotníka s lopatou v ruke alebo lekára s jemným operačným nožíkom, či remeselníka s ťažkým nástrojom alebo duševne pracujúceho s perom v ruke. Povinnosťou povedomého kresťana je, aby svedomite pracoval ako Kristov brat na svojom mieste a tvoril ozajstné hodnoty z práce, ktorú mu Prozreteľnosť určila. Takto každá práca, aj naoko bezvýznamného človeka bude mať svoju dôležitosť vo svetovom bratskom spoločenstve; a pri vzájomnej súladnej súhre a spolupráci všetkých členov veľkej svetovej rodiny budú sa tvoriť hodnoty, ktoré budú na ošoh, blahobyť, duchovné aj hmotné zdokonalenie a zošľachtenie celej ľudskej spoločnosti, ktorá zase, všestranne zdokonalená, má dosiahnuť Boha, večného Tvorcu. Tak aj sociálna črta práce ústi naostatok do toho istého Oceána činnosti bez začiatku a skončenia ako aj individuálna črta práce.

Či teraz nechápeme, že práca je smäd po Bohu, v ktorom má svoje odôvodnenie a cieľ,

² V encyklike *Rerum novarum*.

³ V encyklike *Quadragesimo anno*.

že námaha je borba za dosiahnutie Tvorcu nebies aj zeme? Či sa nám nevidí, že pracujúce ruky vyšeptávajú tajomnú modlitbu, že orané pole, obsluhovaný stroj, pracovný stôl, popisovaný papier sú oltáre, z ktorých vznáša sa mystická obeta na poctu Boha, večnej Aktivity? Všetky pohyby a úsilia, všetky potné práce a borby, všetky rozhybané, hlbavé mozgy a tlčúce srdcia s vrcholnými vypätiami a vzrušeným dočahovaním majú vtiecť do Prameňa činnosti a premeniť sa vo večný pracovný pokoj.

NAŠE NÁDEJE.

Študenti, jeden program!

Prof. Ján Haranta.

Počúval som rozhovor študentov. Bol neskorý júlový večer. Skoro plná noc. Nebeské svetlá na oblohe žiarili prekrásne, na zemi tichosť široko-ďaleko, len kedy-tedy hukot voza alebo brechot psa zanikal v nevyspytateľnom šumení vesmíra. Takéto noci volajú k družnosti a nevábia hneď do posilňujúceho mlčania spánku.

Pod mojím oknom pootvoreným hemžia sa hlasy. Raz zazneje tenučký hlas devy, tichý a disciplinovaný, svedčiaci o rozkvetе charakteru, nádeji a túžob i prirodzených božích darov svojej nositeľky. Pochvíli zasa dva-tri hlasy chlapcov v premenách. Ale nad všetkými dominuje mohutný, naplno zvučiaci hlas mladíka, doista „zrelého“ už aj podľa úradného vyhlásenia.

To je výmena, súhlas i nesúhlas, to je vám za nedostihnuteľná hra mysli aj srdca pod klenbou tohto večera, plného ticha a svetiel!

Každý človek musí byť idealistom, ozýva sa zvučný hlas maturanta, bez ideálov nemôžeme žiť. Rozdiel je len v tom, kto aký ideál má

pred očami a usiluje sa ho dosahovať. Niekomu sú ideálom duševné hodnoty, inému hmotné výhody. Nieкто „hľadá najprv kráľovstvo nebeské“ v nádeji, že „všetko ostatné bude mu pridané“, druhému zasa „brucho je bohom“, teda pôžitky, sláva, bohatstvo, a všetko životné úsilie vybíja v hľadaní týchto vecí. Ale ľudí bez ideálov niet.

Potom prišli na pretras iné otázky. I škola dostáva svoje. Trieda za triedou, predmet za predmetom, profesor za profesorom, všetko je na vážkach ich úsudkov. Smelo načierajú do rastúcej náplne svojich schopností a smelo si povedia medzi sebou svoje, čo si myslia. Ako by sa im videlo to alebo ono lepšie. Kde vniesť nápravu svojím zásahom. Kde pridať vecí na kvalite. Kde sa zas biť priam o zdokonalenie a kde len trpne a mlčky znášať ukrátenie a nedostatky s vedomím, že aj tie zapadajú do veľkých súvisov ich mladého, zdravím, odvahou, otvorenosťou a nádejami kypiaceho života.

Život! Aký len bude? Po tejto strašnej vojne. To je ich otázka. Vlastná. Spontánna. Život je predsa ich, patrí mladým, hovorí už trochu ošúchaná stará devíza. Chcem skončiť spokojne a s prospechom strednú školu, chcem ísť na univerzitu, vábia ma široké diaľne svety, pôjdem sa v štúdiu zdokonaľiť na niektorú zahraničnú fakultu, alebo... Nevedno. Vojna bola strašná a jej farchy ešte dlho budú pridúšať. Hoci sa žiada dýchať naplno, uprieť zrak do jasna, vykročiť smelo a ísť, ísť za svojím ideálom, programom, aby sme boli šťastní ponajprv vlastným svojím šťastím. Aby sme mali na prvom mieste poriadok v sebe, v duši, upravenej do blaženej nesmrteľnosti. Aby sme sa stali onými „podmaniteľmi“ všetkého mravného zla, nízkości, strašného, infernom inšpirovaného hmotárstva, podľa biblického odkazu.

So storočia na storočie premieňa svet svoju tvárnosť, ale i v jednom storočí premení ju

niekoľko ráz, najmä po veľkých otrasoch vojen, revolúcií, katakliziem, s prínosom nových náhľadov na vážne otázky života jednotlivcov aj pospolitostí. Aký je tu v dejinách častý zvrät, odklon i zmeny voči minulosti a aké úsilie postavovať všetko na nové základy a budovať inak! Ono apokalyptické: *Ecce, nova facio omnia*¹ rodí sa tu stále. Najmä po každom pozdvihnutí z bied, hanby a príkorí, aké zavinila vojna. Nezáleží príliš na tom, do akej formy oblieka sa toto úsilie priniesť ľudstvu lepšie žitie. Boly doby, keď bolo úplne izolované od akýchkoľvek politických foriem, ako je to zväčša v modernom čase, a stalo sa predmetom hľadania nejedného filozofa, mysliteľa, spisovateľa, stalo sa denným programom bádatela, vynálezcu, konštruktéra, technika, slovom, keď bolo onou „labor improbusom“ sui generis.

No nad všetky premenlivé formy času vynášalo sa toto úsilie vždy a v každom zvláštnom úseku dejín v utešenom svetle právd čistého Evanjelia a v ich objasnení a rozvinutí — v kresťanskej tradícii, ktoré opatrovala s úzkostlivosťou starosťou čisté a neporušené od násosu bludov a biednych pomýlení — *Cirkev katolícka. Čisté a žité kresťanstvo vždy chcelo ľudstvu dobre a vždy bolo večne novým usmerňovateľom ľudských osudov k lepšiemu. Kristus bol vždy len pre život a pre ľudí. Hoci upravuje k večnosti, k definitívnej fáze života ľudského vôbec, jednako dáva smernice pre život tento časný i v ohľade jeho celkom pozemských požiadaviek. No Kristus prišiel po najprv a do úplnosti „nasýtiť“ duševné potreby ľudí. Mýlil by sa ten, čo by chcel uskutočniť kresťanský program pre časný život ľudský a zapieral by pritom večnosť, pre ktorú ľudí viesť po istých cestách je tu on na prvom mieste. Ak byly náuky, upravujúce časný život ľudí,*

¹ Zjav. 21, 4—5.

akosi nevdojak sa blížiacie Kristovmu programu, no základne sa mu protiviace, zapadly po väčšom-menšom zmätku v dejinách. Ak niektoré zas sľubovaly niečo, čo ani evanjelium nesľubuje, načas žiarily, no tiež zapadly, pretože priniesly ľudstvu iba sklamanie.

Sme na prelome dejín. Tragika svetového behu vôbec je v tom, že ľudia ešte musia dlho túžiť, „vzdychať“ po vyjasnení, pociťujúc najmä po vojne úžasné vypätie všetkých ľudských úsilií po zlepšení stavu pozemského putovania. Musíme uznať každému, stojacemu na poprednom mieste, ťažkosti jeho polohy. Uspokojiť dnes človeka bitého, zastrašeného, trpiaceho, plačúceho v hĺbkach skrytej duše a volajúceho po pomoci, nie je vecou ľahkou. Spoločnosť ľudská je založená na obapolnom dare a obety človeka človeku, *lebo obeta je podstatou každej ozajstnej spoločnosti. Kto sa obetuje dneska v službách spoločnosti ľudskej a dáva sa tomuto daru statočne, je hoden vďaka a úcty. Je naturaliter kresťanským, aj keby bol nábožensky ľahostajným.*

No pri všetkých rozdieloch názorových a mravných, s ktorými sa môžeme stretnúť, kresťan musí stále jedno vyznávať: Krista — v srdci aj v skutkoch! Niet prekážok, ktoré by mu toto znemožnily, tak ako niet výsad, ktoré a len ktoré by mu to umožnily. Svätý Pavol vyratúva všetky možné danosti, prekážky, nástrahy, nebezpečenstvá, úklady, zloby, ba i živly, ktoré nás nijako nemôžu odtrhnúť „od lásky, ktorá je v Kristovi“, nás od Krista a Krista od nás. Nikdy. Nikde. A v nijakých okolnostiach.

Má toto nechápať povedomý kresťan? A študent, ktorému sa „dostalo viacej“, mal by od Krista odstúpiť? Zastrieť jeho program slepotou, strašným dobrovoľným vlastným oslepnutím? Má ho zradiť, odhodiť, zameniť? Nie. Po veľkých utrpeniach dejín a času ľudia ne-

mohli nezakotviť „v prístave pravdy“, nemohli proste neoddať sa ozajstnému programu života, prerastajúcemu kataklizmy dejín a večne vífaziacemu po všetkých úderoch: „Ale vďaka Bohu, ktorý nám dáva vífazstvo skrze Ježiša Krista.“²

Kresťan nemusí hľadať program. Má ho. Už ono „ora et labora“, modli sa a pracuj, je vo svojom významovom bohatstve nepremožiteľné, neprekonateľné, ničím lepším nenahradiateľné. Byť kresťanom je byť v tom najlepšom. Nemožno nájsť niečo lepšieho nad to. Život ľudský je krásny len v rozvinutí kresťanského programu. Šťastie má záhadný kľúč len v ňom. Všetko má gravitovať dostredivo k tomu. Alebo odstredivo od toho naplniť, zobrať, zahrnúť, rovno zaplaviť všetko! Otto Karrer vo Švajčiarsku správne vyzdvihuje: „Ľudský život je až vtedy životom človeka, keď ho preniká a posväcuje človek láskou k večným hodnotám, k ideám pravdy, dobra a krásna. Do toho človek musí sa dať celý »zo všetkých svojich síl« podľa slova Kristovho. Pred tým, čo je absolútne, musia umlknúť všetky pozemské hodnoty, relatívne ciele, želania a prospechy.“³

Hľa, študenti, jeden, stály, nezmeniteľný, časovo-nadčasový program: Kristus, kresťanstvo! Hľa, ideál pre vás, neprestajne vábiaci a vždy jasne žiarivý. Ideál pre ducha. Podľa neho smýšľaj. O všetkom. O čase, vede a umení, dejinách, ľuďoch, živote. Ideál pre srdce, pre činnosť. Prenášaj ho do života. Horlív za jeho uskutočnenie. Najprv na vlastnom svojom osobnom formáte a potom všade, kde budem stáť. A to ostatné prenechaj na Toho, ktorý o všetkom vie a všetko vidí tak, ako je a bude, na ktorého krv sa odvolávame, keď prosíme dačo od Otca: Te ergo quaesumus tuis famulis subveni, quos pretioso sanguine redemisti.⁴

² 1 Kor. 15, 57.

³ Duša ženy.

⁴ Ambroziánsky hymnus.

*Blaženost človeka je jedine v Bohu.**Svätý Augustín.*

Ak niekedy kráčame cestou a vidíme veľmi krásne a úrodné majetky, nevdojak sa opýtame: „Či je tento majetok?“ Povedia nám, že toho alebo onoho, a my poznamenávame: „Veru blažený človek.“ Hovoríme veru o márnosti, keď hovoríme: „Blažený ten, či je tento dom, blažený ten, či je tento majetok, blažený ten, či je tento dobytok, blažený ten, či je tento sluha, blažený ten, či je táto rodina.“ Odhod' márnosť, ak chceš počuť pravdu. „Blahoslavený je ten, ktorého Bohom je Pán“ (Ž. 143, 15). Ó, Pane Bože môj, ó, Pane Bože náš, aby sme prišli k tebe, učíš nás blaženými zo seba. Nechceme ani zlata ani striebra ani majetkov, slovom nechceme týchto pozemských vecí, veľmi klamlivých a krátkeho trvania. Nech ústa naše nehovoria o márnosti. Učíš nás blaženými zo seba, pretože teba nestratíme. Ak ňa budeme mať, ani teba nestratíme ani sami nezahynieme.

Prel. Fr. P.

Otče náš . . .

Veľký Bože a Pane, pred nekonečnou velebnosťou ktorého sa trasie všetko stvorenie; aké je to šťastie, že ja slabý a hriešny človek, ktorý si nezaslúžim byť ani najmenšou tvojou vecou, smiem ňa menovať otcom. Áno, ty si môj otec, môj všemohúci otec, ktorý mi môže pomôcť v každej núdzi, môj vševedúci otec, ktorý mi vie vždy pomôcť, môj láskavý otec, ktorý mi chce všade pomôcť. Predsa nie si len mojím otcom, ty si naším otcom; to znamená spoločným otcom, otcom toľkých detí, koľko je ľudí na zemi. Veď nikomu nezakazuješ, aby volal k tebe: „Otče náš!“ Ale kde bývaš láskavý Otče! Si všade. Tvoja všemohúcnosť vyplňa každé miesto. V tebe žijem, v tebe sa hýbem, v tebe som ja a všetko tvorstvo a predsa mám hovoriť: „Ktorý si na nebesách.“ To preto, lebo moje srdce sa má povznášať nad túto biednu zem do nebies, do mojej otčiny.

*Chráňme sa príležitosti k zlému!**Abrahám od svätej Kláry.*

Čo nedokáže tisíc diablov, to dokáže jedna jediná príležitosť. Preto sa viacej treba chrániť príležitosti ako diabla. Diabol sa dá zahnať svätým krížom alebo kvapkou svätenej vody, ale príležitosť nie. To preto, že táto prevyšuje i samého diabla. Ona zvedie aj najnevinnejšieho, odzbrojí aj silného, poškvrní aj najčistejšieho, oklame aj najrozvážnejšieho, zvedie aj najsvätejšieho, slovom, čo nemôže dokázať diabol, to vykoná príležitosť k zlému.

Kňaz.

Jestvuje neuznávaný, ctihodný človek, menšinou vážený, väčšinou opovrhovaný, ktorý — ideálne mienené — nežije ani nekoná ako ostatní.

Najmenší medzi malými je jednako veľmi veľký a môže odsudzovať alebo brať na milosť dokonca aj kráľa.

Mal rodinu; opustil ju. Mohol byť otcom podľa tela; nechcel. No je ním jednako, hoci nesplodil detí, a to najčistejším, najvyšším, najvznešenejším a najplodnejším spôsobom.

Sputnajúc smysly, obrodzuje duše slovom, znamením, obradom, silou, svetlom, ktoré má shora.

Je otcom (a súčasne učiteľom, bratom a služobníkom) celej obce rodín; za nich sa zvlášť denne modlí; a denne sa modlí aj za všetkých živých a mŕtvych.

Má kľúče od brány spásy; otvára a zatvára, a v nebi sankcionuje sa to, čo on koná. Ale to nie je ešte nič. Sotvaže vysloví niekoľko tajomných slov v mŕtvej reči, zástupy anjelov viditeľne kľakajú okolo neho a Boh sám dáva sa ako zajatec do jeho rúk.

Tento človek je katolícky kňaz.

Stojac na vrchole pyramídy ľudskej spoločnosti, je pohodňou na svielni, ktorá premáha tmú. No jednako ľudská bieda kňaza je takmer taká, ako jeho nadľudská veľkosť.

Zmazávajúc hriechy sám hreší. Hlása pravdu, šíri život a nežije podľa príkazu svojich slov, podľa povinností svojho úradu.

Ostatným naznačuje cestu svätosti, a nielenže sám nie je svätý, ale neraz je vrcholom hanebnosti. Toto pohoršenie ho ponížuje, poškvŕňuje, ba skoro zbavuje posvätenia v očiach jeho ľudu.

Lež práve preto treba ho milovať, mať s ním súcít a zvlášť pomáhať mu.

Milovať ho tým väčšmi, keď on, znesväcujúc sa, ukazuje, že sám seba nemiluje; mať s ním súcít s ohľadom na našu slabosť, ktorej ani on nie je zbavený; pomáhať mu, lebo bremeno, ktoré nesie, je prevelké a neúmerné jeho sile.

Keď je nejaké stvorenie v ustavičnom nebezpečenstve, ktoré práve preto potrebuje ustavičnú pomoc, keď je nejaký otec, ktorý nevyhnutne potrebuje živú, stále rastúcu lásku všetkých detí (čím väčšmi odkrývajú jeho slabosť a jeho biedu), tak je to kňaz.

Tento vodca duší k Bohu potrebuje, aby ho spreádzaly, aby ho k výšavam vznášaly modlitby týchto

duši. Ale jeho chlad plodí chlad; jeho hriech rozmnožuje hriechy. Obyčajnému kresťanovi je ľahké oddeliť kňaza od človeka, čímž onoho, mať sústrasť s týmto.

A jednako kňaz, akokoľvek je nehodný pre úrad, ktorý prijal na seba, je najväčším svetlom tohto sveta.

Domenico Giuliotti.

Stále sa treba modliť.

Svätá Jana Chantalová mala pred svätým Františkom Salezským spovedníka, ktorý ju viedol k prehnanej pobožnosti. Celý zámok bol touto pobožnosťou obťažovaný. Svätý František jej potom napísal: „Máte svoje pobožnosti k Pánu Bohu tak zariadiť, aby ste pritom boli citlivá k svojmu bližnému a aby ste nikoho neobťažovali ani nenahnevali tých, čo vám slúžia. Keď chcete modlitbami hľadať Pána Boha zavčas zrána, nebolo by vari lepšie, keby ste sami vstávali a takto ho lepšie našli a neobťažovali zbytočne slúžky?“ — Keď sa stal svätý František jej spovedníkom, oddýchli si služobníci a vraveli: „Predchádzajúci spovedník kázal sa jej modliť tri razy denne, a my sme s tým mali plné ruky roboty, kým monsignor zo Ženevy káže sa jej modliť cez celý deň, každú hodinu, a nás to veľa neobťažuje.“ *H.*

Vlašní katolíci.

Poznám katolíkov, a bohužiaľ, nie vzácných, čo volajú polohlasne svet, aby to Kristus nepočul, a volajú aj Krista polohlasne, aby to svet nepočul. Milujú svet a akosi boja sa Krista. Svetu nechcú dať menej, ale súčasne nemajú ani odvahy rozísť sa s Kristom. Sú katolíci kresťania, lebo sú pokrstení, birmovaní, lebo primerane zachovávajú (ináč sa boja, že sa im vysmejú) náboženské úkony, pretože ako-tak veria, lebo sa neodvážia náboženstvo podozrievať z omylu. Lež Krista nemilujú, skutočne milujú iba svet. Nechceli by dať vedieť jednému o druhom, ale naraz chceli by mať obidvoch. Milujú svet; ale Krista nemilujú, lebo sa ho boja. A jednako neboja sa ho dostatočne, aby sa zriekli sveta. Sú to vlastne chudáci a úbožiaci. Praví svetári musia sa im smiať a praví katolíci (rybári ľudí) ich nemôžu pre ich večnú nestálosť zachytiť nijakou sieťou. *Giuliotti.*

Výchova pre katolícku akciu.

Apoštol pre svoje poslanie musí sa vychovať tak, ako všetko ostatné v ľudskom konaní tvorí sa alebo vvychováva. A kde začína tá výchova? Pri prvých záchvevoch uvedomovania si vznešenosti božieho života, ku ktorému je človek povolán. Poznať túto vznešenosť

a veľkosť, hľa, to je prvý krok zatúžiť po nej. A kto potom už má tento život, a má ho v hojnosti a nechcel by ho rozdávať (čo sa ťažko dá predpokladať), ten nie je apoštol. No nie je apoštolom ani ten, hoci si to povedzme namýšľa, čo nič nemá, ten, čo je ďaleko od Boha a chce ho iným rozdávať. Podľa svätého Tomáša apoštolom je ten, kto rozdáva zo svojho bohatstva, z plnosti, a čím viac dáva, tým viac túži mať, totižto túži byť svätejším, aby pre každého mal dačo, aby každého mohol priviesť k Bohu, aby každého presvedčil, že slúžiť Bohu znamená kráľovať. V apoštolovi horí dvojaký plameň: Plameň túžby po Bohu a plameň túžby po dušiach bližných, aby ich priviedol k Bohu. Apoštolát sa rodí v duši, keď duša túži mnoho mať, aby mohla mnoho rozdávať. Duša dozrieva pre apoštolát, keď naučí sa zabúdať na seba a túži spasíť všetkých. — No a na to je potrebná výchova! Hej, aj apoštolov treba vychovať. K skromnému úsiliu výchovy apoštolov katolíckej akcie patrí aj smeristické hnutie, ktoré v intenciách Cirkvi svätej ukazuje vznešenosť božieho synovstva ako základu nadprirodzenej činnosti. Müller.

Dačo o výchove.

V poslednom čase často počuť volanie po náprave výchovy z rozličných strán spoločenského života. Vzhľadom na terajšie časy je to požiadavka veľmi naliehavá a oprávnená. Každá doba po každej stránke vyžaduje celého a dokonalého človeka, t. j. osobnosť takú, ktorá si je vedomá svojich osobných a spoločenských práv a povinností. Ľudská spoločnosť len vtedy môže plniť svoje výsostné poslanie, ak jej jednotlivci stoja na vysokom stupni výchovy, ak sú dokonalými osobnosťami po stránke duchovnej a sociálnej. Pravda, aby boli naozaj osobnosťami, na to musí slúžiť predovšetkým výchova, postavená na správnych základoch kultúrnych, mravných a sociálnych. Preto nebude od vecí, keď ukážeme hlavné črty výchovy, ktoré buď z neznalosti alebo z povrchnosti obchádzali a zaznávali. Chybou vo výchove bolo to, že sa redukovaly mnohé duševné javy na javy povahy fyzickej, čo malo za následok mechanický a viac umelý spôsob žitia, ako pravú a blaženú radosť zo života, prejavujúceho sa v hlbokom poznávaní smyslu svojho vlastného života.

Úsilím výchovy je zdokonaľiť človeka po najvyššiu mieru, to jest priviesť človeka k cieľu najvhodnejšími a najosvedčenejšími prostriedkami, ku ktorým patria zákony mravné, skúsenosť vo vedeckých a filozofických disciplínach a konečne vyvinutý smysel pre sociálne cítenie ako podklad pre súžitie spoločného života v rámci ľudskej spoločnosti.

Človek je tvor spoločenský. Toto ustálil už jeden z najväčších starovekých filozofov Aristoteles. A táto veta má svoju aktuálnu platnosť až podnes. Už z toho jednoduchého faktu vyplýva požiadavka, že človek ako tvor spoločenský je utisnutý na iných už hneď pri svojom zrodení a po celý život. Človek potrebuje dvojakú pomoc; duševnú a telesnú. Túto dvojakú pomoc človek dostáva z obidvoch strán ľudskej spoločnosti. Pravda, výška a dokonalosť vývoja vo výchove predpokladá sa ponajprv u tých, ktorí sú na to povolani a zodpovední za sverenú im mládež, za ten ľudský materiál, z ktorého oni majú utvoriť dokonalý a dôstojný obraz človeka, vedomého si všetkých svojich ľudských práv a povinností. Preto sa žiada od vychovávateľov znalosť vedomostí, ktoré na vedeckom a skúsenostnom podklade skúmajú a osvetľujú príčiny životné v plnom rozsahu javov psychofyzických so zreteľom na cieľ, aby hĺbka smyslu a účelnosť života do dôsledkov bola pochopená a prevádzaná. K tomuto slúžia disciplíny z rozličných odborov vied teológie, filozofie, psychológie, ontológie, noetiky, logiky, sociológie a konečne tiež znalosť prírodných vied, bez ktorých ťažko by si mohol urobiť obraz celku jednoty diania a univerzálnosť života; rozšíriť obzor vedomia v pamäti faktami natoľko, aby ovplyvnili a zduchovnili človeka, ktorý práve znalosťami týchto právd našiel kľúč riešenia všetkých životných záhad a priamu cestu k najvyššiemu cieľu, kde vrcholí pravda a najvyššia príčina existencie všetkého stvoreného.

Človek je psychofyzická skutočnosť. Je nedeliteľná jednota celku javov psychických a fyzických, preniknutá vedomím ducha, ktorého iskierka svetla sa zapája činnosťou tvorivého a poznávajúceho rozumu. Rozum pomocou poznania abstrahuje a osvojuje si všetky poznané pravdy, čo má za následok obnovu a zduchovenie a zdokonalenie života, to jest byť pánom prírody a konečne rozumieť smyslu vlastného života a byť rovnoprávnym členom ľudskej spoločnosti. Oblúkom vo vedomí poňaj všetky pravdy a vnárať sa do hĺbky vnútornej podstaty pohybom tak, aby všetko smerovalo k univerzálnej jednote, odbleskom ktorej má byť človek vo svojej dôstojnosti a kultúrnosti, pretvorený a zdokonalený cestou výchovy. *Hrobov.*

LITERATÚRA.

Dr. VOJTECH HROMNIK: Slovo božie. Vydala dominikánska edícia Verbum Dei, Trenčín 1945. Str. 81; po 35 K bez poštovného. Sú to kázne na sviatky cirkevného roku. Veľa ráz slávime cirkevné sviatky skorej len

akosi z povrchu, nevnráme sa do ich hlbokého smyslu, ktorým sú naplnené. Hromníkovy úvahy pomáhajú preniknúť za vonkajší ráz cirkevných sviatkov, do ich obsahu, bez ktorého vonkajšok je mŕtva formalita. Osožne môžu ich použiť hlásatelia večných právd ako námety a ostatní ako duchovné čítanie na rozšírenie a zosťrenie náboženského obzoru.

MÁRIA SCHLUMPF: Náboženstvo pre matku a dieťa. Vydal SSV 1945. Str. 120; po 33 K v poloplátenej väzbe. Preložil Dr. Leščák. Medzi veľké umenia patrí doista umenie snižovať sa na pochopovú úroveň detskej duše a účinne viesť ju vyššie, učiť ju nazerať na stále krajšie pravdy, ktoré sú svetlami života. O koľko ľahšie je poučáť ju o pravdách, ktoré prekróujú všetky smyslové a prirodzené rozumové oblasti a sídli v nehmotnej večnosti, o pravdách dôverného božieho života a jeho živých zábleskov na nás. Toto klasicky podarilo sa Márii Schlumpfovej, učiteľke vo Wettigen, ktorá sa tu prakticky ukázala ako znamenitá umelkyňa v detskej psychológii. Nielen nijaká matka alebo učiteľka nemala by byť bez tejto knižky, ale vôbec nijaký katolík, čo akokoľvek dostáva sa do styku s deťmi. Najmä dneska, keď mimoriadne dôrazne prízvukujeme rodinnú náboženskú výchovu, vyzývame všetkých, ktorým má záležať na náboženskom zdarnom vývine detí, aby si túto knižku prešťudovali a pomocou nej tiež pracovali na šírení a upevňovaní Kristovho kráľovstva v detských srdciach.

Hodinky na poctu Ducha svätého. Vydala dominikánska edícia Veritas, Trenčín 1945. Str. 24, dvojfarebná tlač. Po 10 K. Duch svätý je hybná sila nadprirodzeného života v nás. On bol v Ježišovom človečenstve božský dynamizmus a ním chce byť aj v nás. Často zabúdame na tohto tretieho Hosfa z božskej jednoty, bez ktorého by sme boli s nadprirodzeného stanoviska duchovné mŕtvolky, bo on je Oživovateľ. Ak chceme byť nositeľmi čistého, prežívaného kresťanstva, ktoré je sústredené v Ježišovi Kristovi, zintenzívňujme svoj pomer k Ježišovmu svätému Duchu, lebo on, „Prst božej pravice“, vypracúva v nás živý obraz Ježiša Krista, druhého Krista, tajomnými dotykmi posväcujucej milosti a celým súborom nadprirodzených síl, s ňou spojených. Hodinky na poctu Ducha svätého majú pomáhať pri utváraní vždy kladnejšieho pomeru k tomuto božskému Umeľcovi v ľudskej duši. Previatú sú triezvym, no zato hojne nasycujúcim liturgickým duchom. K nim pripojené sú litánie k Duchu svätému, ktorých prosby, čerpané zväčša z Knihy kníh, čo inšpiroval Duch svätý, zanechávajú v pozornej duši výrazné stopy božskej sivežosti a nežne kypiaceho života. Hodinky sú v latinkej pôvodine aj v slovenskom rúchu. — fr. amg.

Plata a šteste číslo Smeru vydávame až v septembri z pochopiteľných príčin. V najbližšom čase chceme rozposlať ďalšie dvojčíslo a tak dohoniť zameškané.

Odberateľov úctivo prosíme, aby administrácii čo najskôr oznámili zmenu adresy. Teraz doista bude veľa ťažkostí pri posielaní a doručovaní *Smeru*. Preto prosíme ctených odberateľov, aby nám láskavo prepáčili, ak *Smer* riadne nedostanú.

Knižky edície Veritas a čísla Smeru takmer všetky zhorely pri aprílovom požiari. Preto nebudeme môcť vyhovieť objednávkam, týkajúcich sa spomenutého.

Encyklika o tajomnom tele Kristovom v druhom vydaní je už v tlači. V budúcom čísle oznámime, či si encykliku už môžete objednať.

Z *encykliky Rerum novarum* nesmrteľného pápeža robotníkov Leva XIII.: Pri robotníctve je viacero vecí, ktoré musia byť chránené zákonmi. Predovšetkým majú to byť hodnoty duchovné. Veď nech je život smrteľný akýkoľvek dobrý a žiaduci, predsa sám nie je posledný cieľ, pre ktorý sme zrodení, je iba cesta a nástroj k duchovnému životu, ktorý sa musí zdokonaľovať poznávaním pravdy a láskou k dobru. Duša v sebe nosí obraz boží, v nej sídli vladárska moc, ktorou človek podľa svojho určenia má vládnuť nad nižším tvorstvom a na svoj úžitok podrobovať si a poslušnými urobiť všetky zeme a moria. „Naplňte zem, ovládnite ju, vládnete nad rybami morskými, nad nebeským vtáctvom a nad všetkými živočíchmi, ktoré sa pohybujú na zemi“ (Geneza 1, 1, 28). V tejto veci sú všetci ľudia rovní. Niet rozdielu medzi chudobnými a bohatými, medzi páňmi a sluhami, medzi vladármi a súkromníkmi, „ten istý je Pán všetkých“ (Rim. 10, 12). Nikto sa nesmie beztrešne prehrešiť proti dôstojnosti človeka, s ktorou sám Pán Boh zachádza „s veľkou úctou“, ani mu robiť prekážky v úsilí o dokonalosť, ktorá ho má viesť k večnému životu v nebi. Ba ani keby človek sám chcel, nemá práva dovoľovať, aby sa s ním nakladalo pod jeho ľudskú dôstojnosť, ani nemá práva dobrovoľne sa skláňať v nejakej duchovnej otroctvo, lebo nejde tu o práva.

o ktorých by človek smel rozhodovať, ako by si želal, ale o povinnosti k Bohu, ktorých musíme dbať s posvätnou úctou... Čo sa týka ochrany telesnosti, je predovšetkým potrebné vytrhnúť úbohých robotníkov z ukrutnosti vydieračov, ktorí zneužívajú ľudí pre zisk, ako keby boli tovarom. To jest: ani spravodlivosť ani ľudskosť nestrpí, aby sa žiadalo toľko práce od robotníka, že prílišnou prácou otupoval by sa jeho duch a súčasne vyčerpávalo sa jeho telo. Ako každá prirodzenosť človeka, tak i jeho výkonnosť má určité hranice, za ktoré ísť sa nesmie. Výkonnosť sa síce zvyšuje zvykom a praxou, ale musí byť podmienkou, že robotníkovi sa dozičí s časom na čas prestávka v práci a odpočinku. Pri dennej práci teda treba dbať, aby sa nepredlžovala na viacej hodín, ako znesú sily. Aké dlhé majú byť prestávky na odpočinok, to sa musí posudzovať podľa druhu práce, podľa okolností času a miest a podľa zdravia robotníkov. Práca tých, ktorí dobývajú zo zeme kameň, železo, rudu, vôbec ktorí pracujú pod zemou, vykopávajúc hmoty tam ukryté, je oveľa namáhavejšia a nebezpečnejšia pre zdravie, a preto musí byť kratšia. Treba rozlišovať aj ročné časy; nezriedka tá istá práca v niektorý ročný čas je ľahšie znesiteľná a v iný ročný čas je vôbec neznesiteľná alebo len s najväčšími prekážkami znesiteľná... Všeobecne sa ustanovuje, že robotníci majú dostať toľko odpočinku, koľko je potrebné, aby nahradili sily, spotrebované prácou. V každej zmluve, ktorú zatvárajú zamestnávateľia a robotníci, vždy je výslovne alebo mlčky uvedená podmienka, že odpočinok sa zaručuje. Inakšia smluva by bola nemravnosťou, lebo nikto nemá práva ani žiadať ani sľubovať zanedbávanie povinností, ktoré má človek buď k Bohu alebo k sebe samému.

S M E R, revue pre duchovný život. Vydávajú slovenskí dominikáni. Zodpovedný redaktor *Dr. I. Müller.* Používanie novinových známok povolené výmerom Min. dopr. a ver. prác, rezort poštový v Bratislave pod č. 144.487-III/1-1940. Dozorný pošt. úrad Trenčín.
Tlač: Nár. správa V. ČELKO, Trenčín.